

СЕЛИМСКИ, Людвиг

(Катовице, Полша – Велико Търново, България)

ЗА ПРОИЗХОДА НА 60 ФАМИЛНИ ИМЕНА

On the Origin of 60 Surnames

The paper deals with the origin and semantics of 60 surnames. All of them are derived from 13 common nouns and 13 first names of Turkish, Romanian, Bulgarian, Russian and Greek origin. We focus our attention on some sound changes causing the great number of different variants of identical names and on some incorrect explanations in the previous studies.

Keywords: surname, first name, common noun, sound change

С трудовете на Стефан Илчев (1969) и на Николай Ковачев (1995) изучаването на българската антропонимия беше издигнато на нов етап. По-нататъшната работа в тази научна област се свежда главно до издирване и изучаване на нов материал, не обхванат в споменатите трудове, до уточняване на разпространението на имената и поставянето им в определена връзка с обществената среда, в която са се появили и функционират, с особеностите на диалекта/езика, традициите, обичаите, културата и вероизповеданието в тази среда. При това, естествено, не се изключва възможността и за някои частични или по-съществени поправки на обясненията относно произхода и първоначалното значение на отделни ономастични единици.

От такъв характер е задачата на този принос. Тук се анализират откъм произход и значение: 37 фамилни имена, които не са били проучвани досега; 11 фамилни имена, които у Илчев са оставени без опит тълкуване; 12 фамилни имена, които тук получават алтернативни обяснения – надявам се – по-приемливи от предложените у Илчев.

Понеже се отнася за единици от различен езиков произход и от различни семантични области, изложението следва по азбучен ред, макар че някои вариантни форми се оказват по този начин отделени една от друга.

* * *

1. **Акълев**, Янтра (ГО), Илчев (1969: 45) не обяснява. Тази изоставена вече – липсваща в „КА” – фамилия е с дейотация – вм. **Якълев*, което е от тур. ЛИ *Якъл*, вариант на *Якуб* / *Якуп* (Тахир 2004: 128). Срв. *Якубов* (Илчев 1969: 569).

2. **Ананоцев**, липсващо у Илчев. Ковачев не отбелязва ЛИ **Анано-щ(и)*. По данни от „КА” то е от 1923 г., с 8 появи на ЮЗ (Пд 2, См 6). Ареалът показва, че за основател на рода може да се счита учителят от Левочево (См) Никола Стоянов *Анагности*. При освещаването на построената през 1836 г. черква в селото, като 15-годишно момче той направил добро впечатление на гръцкия владика, който го провъзгласил за *анагности* (иподякон = черковен помощник), в изговора на съселяните му *Ананоцю*, което дало начало на фамилията *Ананоцювци* (Барбов и др. 1993: 73–74). Това прозвище е от грц. ἀναγνώστης ‘читател, четец’, чието фрикативно γ не се долавя от българина, а στ се субституира в говора с щ. То е идентично с отбелязаното у Илчев (1969: 48) ЛИ *Анагно̀сти* (Ш), „вече изчезнало”, липсващо у Ковачев, както и обосноваването от него ФИ *Анагностов*, което по данни от „КА” повече не се среща.

3. **Ангеров** [gè], липсващо у Илчев, е от 1921 г., с 6 появи: 3 на СИ (Гб, Рз, Тщ), 3 на ЮЗ (Пд 2, Сфг). Ковачев не отбелязва ЛИ **Ангер*. Относно произхода му срв. рум. ФИ *Angheru*, което се тълкува чрез нарицателното *hãngheraș*, считано „умалит. от *hengher*” (Jordan 1983: 31), вариант на *hinghêr* ‘1. кучкар. 2. живодер’ (Р.-б. р.), ‘лице в екарисаж, което се занимава с ловене и убиване на скитащи кучета’ (DLRM 361), „контаминирано с *inger* ‘ангел’”, обосноваващо ФИ *Angerești* и МИ *Angherești* (Constantinescu 1963: 12; срв. Ionescu 1975: 40–41).

4. **Анджеров** [джè], липсващо у Илчев, по данни от „КА” от 1910 г., е отбелязано 19 пъти на ЮЗ: См. Базира се на арумънско нарицателно, за което срв. рум. *inger* ‘ангел’, с ротацизъм (*l > r*) от грц. ἄγγελος, което обосновава фам. *Angerești*, от Олтения (Constantinescu 1963: 12; срв. Ionescu 1975: 40–41; Cioranescu 431).

5. **Анжеров** [жѐ], от 1925 г., с 18 появи на ЮЗ (См 17, Сфг), е с опростено *дж* (> *ж*) от *Анджеров* (вж. 4).

6. **Арехов** [рѐ], липсващо у Илчев и в „КА”, се среща в Айдемир (Сс): Андрей Тодоров *Арехов*, р. 1879, Ана Зеновеева *Арехова*, р. 1887. То съответства най-точно на рус. ФИ *Арефов*, от ЛИ *Арѣф*, *Арѣфа*, от грц. *Арѣѳа* (Унбегаун 1989: 44). Съответстващото укр. *Арѣфа*, *Арѣфій*, *Орѣфа*, *Орѣфій* се извежда от грц. ЛИ *Aretē*, от нарицат. *aretē* ‘доброта, честност’, но крайната съгласна *ф* на основата говори в полза на друго тълкуване – „от араб. *charatha* ‘обработвам земята, ора – орач’” (Трийняк 2005: 274, s. v. *Орѣфа* и пр.). Субституцията на *х* с *ф* е настанала на диалектна почва на руските старообрядци в Айдемир (старо Татарица), които се заселват тук през XVIII в. (Селимски 2009). Бълг. *Арѐтов*, Пд, Илчев (1969: 52) обосновава с ЛИ *Арѐт*, „име на календарски светия, гр. Аретос от аретѣ ‘младост’”.

7. **Баджеров**, Брацигово, Илчев поставя редом до прякора *Баджера*, Юнаците (Пз), но без коментар, като прибавя и варианта *Баджоров* (Гб). За произхода му срв. рум. ФИ *Bageru*, „от *abager* ‘производител или продавач на аба’” (Jordan 1983: 43). То, следователно, е идентично с ФИ *Абажѐр*, *Абажѐров*, изведено правилно от рум. *abager* ‘абаджия’ (Илчев 1969: 41). Изоставянето на началното *а*- може да е на румънска морфологична почва (тълкувано като **a Bageru* < **a[l] lui Bageru*) или на българска – като фонетично явление (афереза). Акцентуацията *Баджеров* у Илчев е произволна – трябва да е *Баджѐров*.

8. **Боруджиев** (както и *Буруджиев*, вж. 19), Добри дял (ГО), Мъглен (Айт), Илчев извежда „от диал. *буруджия* ‘тръбач’; вж. *Буруджов*”, а последното – „от тур. *borucu* ‘тръбач’” (Илчев 1969: 85, 94). По данни от „КА” *Боруджиев* е от 1902 г., с 85 появи: 58 на ЮИ (Бс 16, Кж, СтЗ 37, Яб 4), 7 на СИ (ВТ, Гб 6), 2 на СЗ (Лч 2), 18 на ЮЗ (Пд 8, Сфг 7, Сф 3). Трябва да се има пред вид и друго значение на обосноваващото прозвище *Боруджия*, известно в Смолянско, срв.: „Боруджията умее да кастрира (бордисва) животни, затова му сложили този прякор” (Барбов и др. 1993: 31). Очевидно, поне при част от случаите трябва да се отнася за контаминация или смесване на две различни основи – *боруджия* ‘тръбач’, от тур. *borucu*, и *бурджия* (*// боруджия*) ‘кастрировач’, от тур. *burcu* (от глагола *burmak* ‘1. извивам, извъртам, превивам. 2. кастрирам’), от

което е и ФИ *Бурджиев* (и *Бурджийски*), разгледано другаде (Селимски 2009). Относно значението срв. *бурма* ‘скопен овен или кон’, от тур. диал. *birta* ‘скопен овен’, както и бълг. *превит* (*овен*) ‘скопен (овен)’ (БЕР 1: 91).

9. **Брахимбашев**, от 1924 г., отбелязано 64 пъти на ЮЗ (См), се обосновава от турско **Брахимбаши*, чиято втора съставка *баши* означава ‘главатар’ (от тур. *baş* ‘глава; главен’), а относно първата му част срв. *Брахимов* (вж. 12).

10. **Брахимбашов**, от 1929 г., отбелязано 9 пъти на ЮЗ (См), е като *Брахимбашиев* (вж. 9), с непрегласен облик на суфикса.

11. **Брахимбеев**, от 1908 г., с 4 появи на ЮЗ (См), е подобно на *Брахимбашиев* (вж. 9), с втора съставка *бей*.

12. **Брахимов**, от 1902 г., е отбелязано 38 пъти: 1 на ЮИ (Хс), 37 на ЮЗ (См). То се обосновава от тур. ЛИ *Брахим*, което е вм. *Ибрахим* – с афереза на началната гласна *и-* на българска езикова почва, както при географското *Стамбул* – народно, срещу книжовното *Истамбул*.

13. **Брахимовски**, от 1917 г., с 18 появи на ЮЗ (См), е с наст. *-ски* от родовото прозвище *Брахимовци*, обосновавано от тур. ЛИ *Брахим*, срв. *Брахимов* (вж. 12).

14. **Брахомбашов**, 1924 г., с 5 появи (4 на ЮИ: Хс, 1 на ЮЗ: См), се обосновава от тур. **Брахомбаши*(ъ), за което срв. *Брахимбашиев* (вж. 9) и *Брахомов* (вж. 15).

15. **Брахомов** [хò], от 1915 г., отбелязано 57 пъти на ЮЗ (См), се обосновава от тур. ЛИ **Брахòм*, с афереза на началната гласна *и-* от **Ибрахòм*, за което срв. *Ибрахомов* (вж. 24).

16. **Буджаклиев** [лй], по данни от „КА” от 1908 г., отбелязано 2 пъти на СИ (Сс), е от прозвище според локална принадлежност или местопроизход, с тур. суф. *-лия* от МИ *Буджак*, както – на турски и татарски – се нарича областта в южната част на Бесарабия, обитавана от български изселници от XVIII в. За значението срв. *Буджаклики*, извеждано направо „от тур. *bısak* ‘ъгъл, кът’” (Илчев 1969: 91), вместо от тур. собствено географско *Висак* (= Бесарабия). Бълг. *Буджаклиев* съответства на рум. ФИ *Vigeacliu*, *Vigeacliu*, от *bigeac* ‘ъгъл в южната част на Бесарабия, където били заселени татари’ (Jordan 1983: 84).

17. **Буджак** [джà], според „КА” е от 1911 г., отбелязано 46 пъти: 38 на СИ (Дч), 2 на СЗ (Вц, Лч), 6 на ЮЗ (Сфг). То, вероятно, е резултат от побългаряване с помощта на суф. *-ов* на готовото рум. ФИ *Vigeac*, настъпило в езикова среда, където последното не се схваща като относително прилагателно от собствено географско название, каквото е всъщност. Относно произхода му срв. *Буджаклиев* (вж. 17).

18. **Буджашки** [джà], Гурково, Рашково (Бот), Осенов лак (Сво), е извеждано „от тур. *bisak* ‘ъгъл, кът’” (Илчев 1969: 91). То е от 1905 г., с 20 появи: 2 на ЮИ (Хс), 13 на СЗ (Вц 2, Пл 11), 5 на ЮЗ (Сфг 3, Сф 2). Обяснението на Илчев, макар, в основни линии – като етимологичен анализ – правилно, е недостатъчно. Изходното тур. *bisak* не е нарицателно: *Буджак* е название на географски обект – т. нар. *Онгъл* (стб. **-жгъл**), т. е. ‘ъгъл’. То е земеписен тип название, заето и в румънски: *Vigeac* „топоним на известната търговидна област, старинното *Onglos*. Рядко и като лично име *Vigeac*” (Constantinescu 1963: 220). Рум. ФИ *Vigeac*, от *bigeac* ‘ъгъл в южната част на Бесарабия, където били заселени татари’ (Jordan 1983: 84), се „превежда” на български *Буджашки*, както е и интересуващото ни фамилно име. В тази област заедно с татарите живеят и българи – бежанци от няколко руско-турски войни. Част от тези бесарабски българи се завръща след Освобождението, а някои от тях се идентифицират пред българските административни власти според предишната си локална принадлежност или местопроизход като *Буджашки*. Срв. *Буджаклиев* (вж. 16), *Буджак* (вж. 17).

19. **Буруджиев**, по данни от „КА” от 1898 г., е отбелязано 66 пъти: 9 на ЮИ (Бс 8, Яб), 40 на СИ (Вн 11, ВТ 27, Гб 2), 8 на СЗ (Пл), 9 на ЮЗ (Сфг). Възможно е да се отнася за формация с редукция (**бо-* > *бу-*) вм. *Боруджиев*, „от тур. *borucu* ‘тръбач’” (вж. 8). Но би могло да бъде и от диал. *буруджия* (вм. *бурджия*) ‘кастрировач’, от тур. *biruci*, от *birnak* ‘1. извивам, извъртам, превивам. 2. кастрирам’, както при *Боруджиев*. Вмъкването на *у (**бур-* > *буру-*) се дължи на неправилно смесване с *Боруджиев* (8).

20. **Горчил** [чì], Кукуш, Тополовград, Брегово (Вд), Белоградчик, Илчев (1969: 139) мотивира чрез ЛИ *Горчил*, нелокализирано, според него „от Горч(о) + ил”, каквото у Ковачев липсва. По данни от „КА” е от 1902 г., а всички 38 появи се отнасят за ЮЗ (Сфг). За арумънския му

характер срв. рум. ЛИ *Gorciă*, с наст. *-ilă* от основа *Gorce, Gorcea, Gorciu*, с афереза и суф. *-cea* от *Grigorie* (Constantinescu 1963: 71–72).

21. **Еверов** [вѐ], от 1914 г., с 2 появи на СИ (Ш), е с преглас (*я > е) от *Яверов* (вж. 57).

22. **Елдърв** [дѣ], според „КА” от 1908 г., е с 15 появи: 4 на ЮИ (Яб), 1 на СЗ (Пл), 10 на ЮЗ (Пд 5, Сфг 5). Липсва у Илчев, а Ковачев не отбелязва ЛИ **Елдър*. Основава се на тур. ЛИ *Ildir / Ълдър*, тълкувано като ‘блясък, сияние’ (Тахир 2004: 126). Началното *е*- е с разширено учленение *вм. и-*, с което, покрай *ѣ*, се субституира тур. *и*.

23. **Еролов** [рò], от 1939 г., е с 3 появи: 1 на ЮИ (Бс), 2 на СИ (Рз, Сс). ЛИ *Ерол*, от 1927 г., с 27 появи (3 на ЮИ, 12 на СИ, 4 на ЮЗ, 7 на СЗ), е извеждано „от англ. *Erroll; Ep(o) + -ол*; хърв. *Erol*” (Ковачев 1995: 215). Макед. *Ерол* и хърв. *Erol, Errol* също е извеждано от англ. *Errol*, според Станковска (1992: 117) с неизвестно потекло и значение, а според Šimundić (1988: 106) от ирски език. Това име в България се носи от турци, а се тълкува като ‘честен и достоен; който държи на думата си’ (Тахир 2004: 61). Предполагам, че тъкмо тур. *Erol* (> *Ерол*) е залегнало в основата на ФИ *Еролов*.

24. **Ибрахомов**, от 1928 г., се среща 3 пъти на ЮЗ: См. То се обосновава от разпространеното не само сред етничните турци, но и сред българомохамедани ЛИ *Ибрахѐм*, диалектно *Ибрахòм* (а по-точно: *Ибрахòм*), с характерната за някои родопски говори – смолянския и отчасти чепинския (Стойков 1993: 204) – промяна на акцентиранията гласна *ѣ* от различен произход в широко *о* (*ò*). На тази промяна е подложена и субституцията на тур. *и*, както в диалектните – от Каменица (Велинградско) – *салгòн*, *сандòр*, *сърòк*, *чадòр* (Пухалев и др. 2008: 169, 176, 185), *вм. съответни салгѐн* и пр., заети от турски (*salgın* и т. н.). За изходна форма на смолянското *Ибрахòм* ще трябва да е послужила турската диалектна фонетична форма **Ибрахѐм* / **Ibrahim* – с характерната за турския език вокална хармония (*а – и > а – ѣ*).

25. **Кюлюмов** [лѹ], от 1903 г., с 3 появи на ЮЗ (Бл, Пз, Сфг), е с делабиализация (*кю- > кѹ-) *вм. Кюлюмов* (вж. 28).

26. **Кюлюмов** [лѹ], Ярлово (Сам), Ресен (Македония), Илчев (1969: 293) не тълкува. По данни от „КА” е от 1898 г., отбелязано 88 пъти: 1 на ЮИ (Кж), 87 на ЮЗ (Кд, Пк 41, Сфг 34, Сф 11). То е *вм. Кюлюмов*

(вж. 28), с депалатализация на *л'* (> *л*), както в диалектните (Г. и Д. Василица, Ихт) *кюлѹм* и *килѹм* ‘кирка, копач’ (БЕР 3: 250). Срв. идентичното с него макед. ФИ *Кулумов*, от пр. *Ќулум*, от *ќулум*, заето от тур. *külünk* ‘малък топуз’ (РПМ 2: 623).

27. **Кюлумски**, от 1913 г., отбелязано 13 пъти на ЮЗ (Бл, Кд 3, Пк 2, Сфг 7), е с наст. *-ски* от родово прозвище *Кюлуми(те)*, от същия произход, както *Кюлумов* (вж. 26).

28. **Кюлюмов**, Ксанти, 1917, Илчев (1969: 293) счита „разновидност на *Кюлумов*”, което не тълкува. То е от 1896 г., отбелязано 173 пъти: 3 на ЮИ (СтЗ), 31 на СИ (Рз 8, Тщ, Ш 22), 139 на ЮЗ (Бл 5, Пз 60, Пд 26, См 2, Сфг 45, Сф). Базира се на прозвище от диал. **кюлюм*, получено – чрез депалатализация на (*л'* > *л*) и делабиализация (**кю-* > *ки-*), както диал. *кюлѹм*, *килѹм* ‘кирка, копач’ (Г. и Д. Василица, Ихт), „чрез тур. *külünk* също от пер.-тур. *külünk* също” (БЕР 3: 250). Извеждането от омонимното диал. *кюлюм* ‘килим’ (БЕР 3: 250) е по-малко вероятно.

29. **Кячев**, от 1910 г., отбелязано 6 пъти на ЮЗ (Бл), у Илчев липсва, а Ковачев не помества ЛИ **Кячо*. Обосноваващо е умалителното *Кячо*, получено при алегро изговор или при детско съкращение на *Кирячо* (< *Кирякчо*), както се съди по идентификацията в Левочево: *Киро (Кячо) Киряков*, един от коларите участвали в строителство на път в Левочево (Барбов и др. 1993: 192).

30. **Платов** [*лâ*], Илчев (1969: 399) обосновава с недокументирано ЛИ **Плато*, от „лат. Plato = Платон”, у Ковачев също непотвърдено. То е от 1908 г., с 19 появи на ЮЗ: Бл, Сфг 18. Въпреки известното несъответствие по хронология, предполагам, че – поне отчасти – то е идентично с рус. ФИ *Плáтов*, спадащо към фамилиите „от названия на тъкани, дрехи, шапки, обувки”, често от чужд произход, или „възхождащи към староруски, предимно източни, и нови, западноевропейски термини” (Унбегаун 1989: 155). За бягство от СССР и заселване в Стара Загора през 1924 г. на „белогвардееца граф Валерий Георгиевич **Платов**, потомък на атаман Платов”, за женитбата му „за нашенката Катя Тончева” и за раждането в 1938 г. на сина им Кристиян **Платов** вж. в-к „Седмичен труд” (бр. 29, 19 юли 2006, с. 31).

31. **Раканов** [kà], Пещера, Илчев (1969: 419) не тълкува. От 1914 г., отбелязано 33 пъти (12 на ЮИ: Бс 11, Сл; 2 на СИ: Вн; 19 на ЮЗ: Бл, Пз 8, Пд 4, Сфг 6), то е с хиперкоректно *a* вм. *ъ* от *Ръканов* (вж. 39).

32. **Риладжиев** [rì], Пъново (Ивайл), Илчев (1969: 425) извежда неправилно „от диал. **рìладжия* ‘рилски жител’; срв. *Балканджия*”. То е от 1895 г., с 10 появи на ЮИ: СтЗ 6, Хс 4. Обосновава се от прозвище според професия/занаят, за което срв. диал. *рìладжия* ‘гъдулар’ (Железино, Ивайл), с наст. -*джия* от *рìла* ‘цигулка; гъдулка’, което е с метатеза ($l - p > p - r$) от *лìра* (БЕР 6: 256).

33. **Ристемов** [mè], Перушица, Илчев не тълкува. От 1913 г., то е отбелязано 123 пъти: 6 на ЮИ (СтЗ), 1 на СИ (Дч), 3 на СЗ (Лч, Пл 2), 122 на ЮЗ (Бл 32, Кд, Пз 53, Пд 25, См), 1 Чужб. Мотивирано е от ЛИ **Ристèm*, от тур. ЛИ *Рюстем* / *Rüstem*, с гласна *и* в началната сричка, получена чрез делабиализация от тур. *й*, както в диал. *килоти* вм. *кюлоти*, тълкувано – неправилно (БЕР 2: 364) – като „далечна регресивна асимилация $ю - и > и - и$ ”. Срв. *Рюстемов* (вж. 40).

34. **Ростемов** [mè], от 1944 г., с 3 появи (2 на СИ: Вн; 1 на ЮЗ: Пд), без обосноваващо ЛИ **Ростем*, с хиперкоректно *o* ($< *y$) вм. *Рустемов* (вж. 35).

35. **Рустемов** [tè], липсващо у Илчев, по данни от „КА” е от 1913 г., отбелязано 79 пъти: 5 на ЮИ (СтЗ), 14 на СИ (ВТ, Рз 2, Рс 3, Сс, Дч 2, Ш 5), 19 на СЗ (Вд 2, Вц 8, Лч 6, Мт 3), 41 на ЮЗ (Бл 2, Кд, Пк, Пд 16, См 8, Сфг 12, Сф). В основата му е залегнало ЛИ *Рустèm*, липсващо у Ковачев, но споменато у Илчев при анализа на ЛИ *Христèm*, според него „навярно кръстоска от Христен и циганско Рустем” (Илчев 1969: 522), а всъщност сродно с жен. *Рустèма* (Разлива, Бот), счетено от автора за „разновидност на Рустина”, а изтълкувано като „видоизменение на Христена” (Илчев 1969: 433). Според мене в основата на ФИ *Рустемов* е залегнало тур. ЛИ **Рустèm*, което е с депалатализация (**рю*- [p’y-] > *ру*-) от *Рюстèm* / *Rüstem*, тълкувано като ‘символ на сила и смелост’ (Тахир 2004: 95–96). Срв. *Рюстемов* (вж. 40).

36. **Рустемски**, от 1920 г., 2 пъти на СЗ (Лч), е с наст. -*ски* вм. *Рустемов* (вж. 35).

37. **Рустенов**, липсващо у Илчев, е от 1931 г., отбелязано 6 пъти (2 на СЗ: Вц, Мт; 4 на ЮЗ: Пк, Сфг 3). В основата му е залегнало ЛИ

Рустен, отбелязано единично (в 1941 г.) само у Ковачев (1995: 445), при жен. *Рустѐна*, от 1918 г., с общо 2 появи (на ЮЗ и в чужбина), според автора образувано [по контаминация] „от *Руса* и *Тѐна*”. Всъщност мотивиращото *Рустѐн* е вариант – с изгласно *-н* вм. *-м* – на тур. ЛИ *Рустѐм*, обосноваващо и *Рустемов* (вж. 35), *Рустемски* (вж. 36).

38. **Рустямов**, от 1947 г., отбелязано 5 пъти (2 на ЮИ: Бс; 3 на СИ: ВТ, Рз 2), се обосновава също от ЛИ *Рустем*, както и *Рустемов* (вж. 35), но с характерното за турците по-широко учленяване на акцентираното *ѐ*, субституирано като *'а*: *Рустям*.

39. **Ръканов** [kà], Пещера, Илчев (1969: 434) обосновава с нелокализирано ЛИ *Ръкàн*, „от Рък(о) + ан”, а *Ръко* извежда „от *ръкà* – пожелателно име: да има майсторска ръка или да бъде отмяна на баща си”. То липсва в „КА”, където е представено чрез хиперкоректния му вариант *Раканов* (вж. 31). Мотивира се от арумънско/влашко прозвище, за което срв. рум. ФИ *Răcan(u)*, от *răcàn* ‘(пренебреж.) новобранец’ (Jordan 1983: 388), считано за контаминация от *recrut* ‘новобранец’ и *rătan / rîtan* ‘дебелак, селяндур’ (DLRM 691; за други обяснения вж. Cioranescu 684).

40. **Рюстемов**, от 1898 г., е отбелязано 531 пъти: 108 на ЮИ (Бс 9, Кж 80, Сл 6, СтЗ 9, Хс 4), 344 на СИ (Вн 35, ВТ 10, Рз 44, Рс 114, Сс 13, Дч 23, Тщ 58, Ш 47), 20 на СЗ (Пл 20), 56 на ЮЗ (Бл 5, Пз, Пд 48, Сфг 2), 3 Чужб. В основата му е залегнало тур. ЛИ *Рюстем / Rüstem*, тълкувано като ‘символ на сила и смелост’ (Тахир 2004: 95–96).

41. **Рюстенов**, от 1914 г., с 3 появи – 2 на СИ (Вн, ВТ), 1 на СЗ – се мотивира от ЛИ **Рюстен*, с промяна на изгласното **-м* (> *-н*) вм. *Рюстѐм*, срв. *Рюстемов* (вж. 40).

42. **Рюстямов**, от 1933 г., отбелязано 16 пъти на СИ 16 (Рз 5, Рс 9, Ш 2), е с широк изговор на тур. *е* като *я* вм. *Рюстемов* (вж. 40).

43. **Самаринов**, Кд (гроб) Илчев (1969: 438) не тълкува, а у Заимов и Ковачев липсва ЛИ **Самарин*. По данни от „КА” е от 1910 г., с 29 появи на ЮЗ: Кд. Обосновава се от рум. ЛИ *Samarin*, получено чрез регресивна асимилация от по-старо *Sumarin*, от лат. *sanctus Marinus* (Constantinescu 1963: 102–103; Ionescu 1975: 203).

44. **Стретенев**, от 1950 г., с 3 появи на СИ (Вн), липсва у Илчев. Обосновава се от ЛИ **Стретен*, което не е отбелязано у Заимов и Ковачев, но е диалектен вариант – с вмъкнато *т* (**ср* > *стр*) – на

Сретенов, мотивирано от ЛИ *Сретѐн*, „от диал. *срѐтен* ‘честит, щастлив’” (Илчев 1969: 461; Заимов 1988: 204; Ковачев 1995: 482).

45. **Стретинов**, Рс, Илчев (1969: 468) не тълкува. Тази по-рядко срещана формация (с предполагаем акцент: *Стритѐнов*), липсваща в „КА”, е вариант – с редуцирано **e* (> *и*) – на *Стрѐтенов* (вж. 44). Срв. сродното, по-рядко *Обритѐинов*, срещано покрай много по-честото *Обрѐтенов*. Обуславящото тази редукция предвижване на ударението от суфикса (*Срет-ѐн-ов*) върху корена (*Срѐт-ен-ов*) представлява изравняване по сродното *Обрѐт-ен-ов* (> *Обрѐтинов*), от една страна, както и по сродните *несрѐта*, *несрѐтен*, *несрѐтник*, от друга, особено като се има предвид, че залегналото в основата му ЛИ *Сретѐн* не е в състояние да поддържа старата акцентуация *Сретѐнов*, понеже то, както паралелното *Сретѐни* и жен. *Сретѐна*, е на изчезване (срв. статистическите данни у Ковачев 1995: 482).

46. **Христомов** [тѐ], Мт, се обосновава от ЛИ *Хриستم*, според Илчев (1969: 522) „навярно кръстоска от Христен и циганско Рустем”. ЛИ **Хриستم* липсва у Ковачев, който отбелязва жен. *Христема*, от 1909 г., с 8 появи (4 на СИ), а обяснява като кръстосване на „*Христа* и *Ема*” (Ковачев 1995: 548). ФИ *Христомов* е от 1900 г., отбелязано 103 пъти: 24 на ЮИ (Сл 22, Хс 2), 17 на СИ (Вн, ВТ 9, Рс 2, Тщ 3, Ш 2), 13 на СЗ (Лч 2, Пл 11), 49 на ЮЗ (Бл 8, Пз 5, Пд 28, См, Сфг 7). То е с хиперкоректно начално *х-* (вм. *Ристемов*, вж. 33) или с делабиализация (*ри-* < **рю-*) вм. *Хрюстомов* (вж. 49), в чиято основа е залегнало срещаното у мюсюлмани ЛИ *Рюстем* / *Rüstem*, тълкувано като ‘символ на сила и смелост’ (Тахир 2004: 95–96).

47. **Христямов**, от 1904 г., е отбелязано 73 пъти: 1 на ЮИ (СтЗ), 1 на СИ (Ш), 71 на ЮЗ (Пз 13, Пд 58). То е с делабиализция (**рю-* > *ри-*) от *Хрюстямов* (вж. 51).

48. **Хрустямова** (за жена), единично (1957 г.), на СИ (Ш), е с депалатализация (**рю-* [р’у-] > *ру-*) вм. *Хрюстямов* (вж. 51).

49. **Хрюстомов**, от 1906 г., е отбелязано 189 пъти: 31 на ЮИ (Бс 3, Кж 5, Сл 23), 148 на СИ (Вн 7, Рз 10, Тщ 104, Ш 27), 2 на СЗ (Лч), 8 на ЮЗ (Пд). В Рз го носят турци, като Ахмед М. Х., Сабиха Р. Х. и др. То е с хиперкоректно *х-* вм. *Рюстемов* (вж. 40).

50. **Хрюстенова** (за жена), единично (1938 г.), на ЮЗ (Пд), е с хиперкоректно *x*- от *Рюстенов* (вж. 41).

51. **Хрюстямов**, от 1907 г., отбелязано 6 пъти на СИ (Ш), е с широк изговор на тур. *e* като *y* в м. *Хрюстемов* (вж. 49).

52. **Чакоров**, от 1940 г., с 3 появи на ЮЗ (Бл, Сфг 2), е от прозвище според външен вид, на базата на диалектното (родопско) *чакòр*. Срв. родово прозвище в Левочево (См) *Чакòрци* – срещу ФИ *Чакòров* (Барбов и др. 1993: 240, 244), подведено под общобългарския звуков облик на обосноваващото „диал. *чакòр* ‘светлосив, със светлосиви очи’ (тур. *çakır*)” (Илчев 1969: 534).

53. **Четинев** [tì], от 1929 г., с 23 появи на ЮЗ (См), е с прегласен облик на суфикса *-ов* в м. *Четинов* (вж. 54).

54. **Четинов** [Чètìнов], Батак, 1917, Карл, Пд, е извеждано неуверено „от *четина* (?)” (Илчев 1969: 541). По данни от „КА” е от 1894 г., отбелязано 145 пъти: 28 на ЮИ (Кж 23, Хс 5), 43 на СИ (Вн 5, ВТ 7, Гб 2, Рз 12, Рс 17), 1 на СЗ (Лч), 73 на ЮЗ (Пз 14, Пд 52, См, Сфг 6). В основата му е залегнало тур. ЛИ *Четин* / *Çetin*, тълкувано като ‘здрав, силен, упорит’ (Тахир 2004: 122), срв. и наричат. тур. *çetin ceviz* ‘костелив орех’, *çetin taş* ‘твърд камък’. Срв. *Читинов* (вж. 56).

55. **Чипчиев**, без локализация, Илчев счита „навярно в м. *Чифчиев*”. По данни от „КА” от 1909 г., с 10 появи на ЮЗ (См), то е от прозвище на базата на тур. *çörçü* ‘събирач на смет, чистач и метач на улици, боклукчия’.

56. **Читинов** [tì], от 1900 г., се среща 17 пъти: 12 на ЮИ (Бс, Хс 8, Яб 3), 2 на СЗ (Лч), 3 на ЮЗ (Пд, Сфг 2). То е с редукция на **e* (> *i*) в м. *Четинов* (вж. 53).

57. **Яверов** [ви], Дуп, 1917, Перник, Илчев (1969: 568) не тълкува. По данни от „КА” е от 1900 г., с 25 появи: 21 на ЮЗ (Кд 20, Пз), 2 на СЗ (Пл), 2 на СИ (Вн, Рс). Базира се на прозвище според служба *yaver* (ин) ‘помощник, адютант’ (ПРОДД 586), от тур. *yaver* ‘помощник; воен. адютант’ (от персийски), от което е и ФИ *Еверов* (вж. 21).

58. **Ялдърова** (за жена), от 1921 г., с 2 появи на ЮИ (СтЗ, Яб), се обосновава от тур. ЛИ *Ildir* / *Ïлдър*, тълкувано като ‘блясък, сияние’ (Тахир 2004: 126). Началното *y*- е с прејотация и обнижена артикулация на турската гласна *i*, която обикновено се субституира с бълг. *ÿ*. Срв. по-често срещания (в същия район) вариант *Елдър* (вж. 22).

59. **Яхников**, Пелишат (Пл), Илчев (1969: 572) не тълкува. От 1924 г., с 3 появи (1 на СЗ: Пл, 2 на ЮЗ: Пд), то е с опростяване на **ий* (> *и*) вм. *Яхнийков* (вж. 60).

60. **Яхнийкова** (за жена), единично (1932 г.) на СЗ (Пл), е от прозвище според предпочитано ястие, направо от основата *яхнийка*, а по значение – както по-често срещаното *Яхнаджиев*, „от пер.-тур. уаһнаси ‘който готви или обича яхния’ (?)” (Илчев 1969: 572).

* * *

Разгледаните **60 фамилии** (от **26** основи) образуват няколко групи според езиковия си произход: турски (43), румънски (8), български (6), руски (2), гръцки (1).

Лични имена са залегнали в основите на **13** фамилии (в **39** варианта):

6 турски (в 30 вар.): *Акънев*, *Ибрахомов* (и 7 вар. / произв.: *Брахимов*, *Брахимовски*, *Брахомов*; *Брахимбашев*, *Брахимбашов*, *Брахомбашов*; *Брахимбеев*), *Еролов*, *Рюстемов* (и 14 вар./произв.: *Ристемов*, *Ростемов*, *Рустемов*, *Рустемски*, *Рустенов*, *Рустямов*, *Рюстенов*, *Рюстямов*, *Христемов*, *Христямов*, *Хрустямова*, *Хрюстемов*, *Хрюстенова*, *Хрюстямов*), *Четинов* (и *Четинев*), *Ялдъров*- (и *Елдъров*);

3 румънски (в 4 вар.): *Анджеров* (и *Анжеров*), *Горчилов*, *Самаринов*);

2 български (в 3 вар.): *Стретенов* (и *Стретинов*), *Кячев*;

1 руско: *Арехов*;

1 гръцко: *Ананоцев*.

Нарицателни имена се откриват в основите на други **13** фамилии (в **21** вар.):

7 турски (в 13 вар.): *Боруджиев*, *Буруджиев*, *Буджаков* (и 2 произв.: *Буджакчиев*, *Буджашки*), *Кюлюмов* (и 3 вар. / произв.: *Килюмов*, *Кюлюмов*, *Кюлюмски*), *Чакоров*, *Чипчиев* и *Яверов* / *Еверов*;

3 румънски (в 4 вар.): *Ангеров*, *Баджеров*, *Ръканов* (и *Раканов*);

2 български (в 3 вар.): *Риладжиев* и *Яхнийков* (и *Яхников*);

1 руско: *Платов*.

Значителното числено преобладаване на турските изходни основи – 13 (в 43 варианта) – се дължи на обстоятелството, че за анализ са привлечени имена, които в предишните публикации са оставени без

обяснение, или са тълкувани по неприемлив начин, както и имена, които не са били обект на подобен анализ, а – според мене – не спадат към най-лесните за обяснение. Така, турски по произход са 6 фамилии, които Илчев отбелязва, но не обяснява (*Акънев, Кюлумов, Рустемов, Яверов*), или тълкува по неприемлив начин (*Четинов, Чипчиев*). Най-голям брой варианти показват фамилиите, които се основават на имената *Ибрахим* (8) и *Рюстем* (15). При *Ибрахим* имаме, от една страна, разширяване на основата с приложенията *баи* и *беи*, а от друга – с промени в звуковия състав: афереза на началната гласна (*Ибрахим* > *Брахим*) и диалектно (смолянско-чепинско) застъпване на акцентирано **ъ* с *о* (*ò*): *Ибрахом* (*Ибрахòм*), от диал. тур. **Ibrahim* (< *Ibrahim*). При *Рюстем* се наблюдават редица промени на звукове – фонетични, като: депалатализация (*рю-* > *ру-*), делабиализация (тур. *rî-* > бълг. *ри-* // *рю-*), разширяване на гласната под ударение (*е* > *я*: *Рюстемов* > *Рюстямов*), промяна на изгласно *-м* в *-н* на мотивиращото име (както в *Рюстемов* > *Рюстенов*) – и нефонетични, поради свръхстарателност, на която се дължи появата на *Ростемов* (вм. *Рустемов*) и най-вече – на редица форми с начално *х-* (*рю-* > *хрю-*), без да се изключва при това известна фалшива асоциация с имена, започващи с *христ-*.

За отбелязване сред промените при домашни формации е редуцията на широките неакцентирани гласни и вмъкването на *т* в консонантната група *ср* (*ср* > *стр*), поради които у Илчев е оставено без тълкуване ФИ *Стретинов*, от ЛИ *Сретен*.

Грешките при коригираните обяснения се дължат на:

тълкуване с помощта на българския език, пренебрегващо между-езиковата омонимия: *Ръканов*, уж „от *ръка*” – а идентично с рум. *Răcan* / *Răcani*, от *răcăn* ‘новобранец’; *Четинов*, уж домашно, „от *четина* (?)” – а всъщност от тур. ЛИ *Çetin*;

частично съзвучие на 2 различни чужди основи: *Чипчиев* (от *çörçî* ‘чистач’, а не от *çiftçi* ‘земделец’).

Примери като *Кячев*, от ЛИ **Кячо*, липсващо у Ковачев, съкратено от *Кирячо* (< *Кирякчо*), показват колко важно е анализът на имената да се поставя в тясна връзка с историята и съвременното състояние на селището, в което се употребява.

Библиография

- Барбов и др. 1993:** Барбов, Ст., М. Манолова, Ив. Ставракев. Левочехо – селище от древността. Историческа част. Пловдив.
- БЕР 1–6–:** Български етимологичен речник. БАН, София 1971–2002–.
- Займов 1988:** Займов, Й. 1988. Български именник. БАН, София, 312 с.
- Илчев 1969:** Илчев, Ст. Речник на личните и фамилни имена у българите. БАН, София. 627 с.
- „КА”** = База данни от компютърен архив-картотека на фамилните имена у българите през ХХ век в Центъра за българска ономастика „Професор Николай Ковачев” при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” във Велико Търново.
- Ковачев 1995:** Ковачев, Н. Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия. Изд. ПИК, Велико Търново, 620 с.
- Р.-б. р.** = Румънско-български речник. Съст. Ив. Пенаков и др., БАН, София.
- РПМ 1–2:** Речник на презимията кај македонците. Ред. Т. Стаматоски. Скопје. Том I: А – Љ, 1994; Том II: М–Ш, 2001.
- ПРОДД:** Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и ХХ век. Под ред. на Ст. Илчев. БАН, София 1974. 606 с.
- Селимски 2009:** Селимски, Л. За някои фонетични особености на имената на руските староверци в България. // *Cyryl i Metody w duchowym dziedzictwie Słowian. Materiały III i IV konferencji Cyrylometodiańskiej w Białej Podlaskiej*. Red. P. Sotirow. Wyd. Podlaskiej Fundacji Wspierania Talentów. Biała Podlaska, с. 115–127.
- Станковска 1992:** Станковска, Љ. Речник на личните имиња кај македонците, Скопје, 478 с.
- Стойков 1993:** Стойков, Ст. Българска диалектология. Ред. М. Сл. Младенов. София.
- Трийняк 2005:** *Трійняк*, І. І. Словник українських імен. Вид. „Довіра”, Київ, 510 с.
- Унбегаун 1989:** Унбегаун, Б.-О. Русские фамилии. Перевод с английского. Общая редакция и послесловие Б. А. Успенского. Изд. гр. „Прогресс” – „Универс”: Москва. 441 с. (Изд. 2: 1995, 447 с).
- Церковний календар 2007 рік.** Видання Перемисько-Новосанчівській єпархії.
- Cioranescu = Cioranescu A.** 1958–1960, *Dizionario etimologico romano*. Laguna.
- Constantinescu 1963:** Constantinescu, N. A. Dicționar onomastic românesc, București: Editura Academiei RPR. 469 с.
- DLRM =** Dicționarul limbii romine moderne. București: Editura Academiei RPR. 1958. 961 с.
- Ionescu 1975:** Ionescu, C. Mică enciclopedie onomastică. București: Editura enciclopedică română. 332 с.
- Iordan 1983:** Iordan I. Dicționar al numelor de familie românești. Editura Științifică și Enciclopedică, București. 502 с.
- Šimundić 1988:** Šimundić, M. Rječnik osobnih imena, Zagreb, 571 с.

Съкращения

Айт	Айтос(ко)	Пл	Плевен
Бл	Благоевград(ско)	Рз	Разград
Бот	Ботевград(ско)	Рс	Русе
Бс	Бургас	Сам	Самоков
Вд	Видин	Сво	Своге
Вн	Варна	СЗ	северозапад
ВТ	Велико Търново	СИ	североизток
Вц	Враца	Сл	Сливен
Гб	Габрово	См	Смолян
ГО	Горна Оряховица	Сс	Силистра
Дуп	Дупница	СтЗ	Стара Загора
Дч	Добрич	Сф	София окръг
Ихт	Ихтиман	Сфг	София град
Кд	Кюстендил	Тц	Търговище
Кж	Кърджали	ФИ	фамилно име
ЛИ	лично име	Хс	Хасково
Лч	Ловеч	Ш	Шумен
Мт	Монтана	ЮЗ	югозапад
Пд	Пловдив	ЮИ	югоизток
Пз	Пазарджик	Яб	Ямбол
Пк	Перник		

Людвиг Петров Селимски, професор д.ф.н., ръководител на Секция за историческо и сравнително езикознание в Шльонския университет в Катовице. Занимава се с история на езикознанието, историческо и сравнително славянско и балканско езикознание, етимология, ономастика и словообразуване. Автор на: *Славянски езици*, София 1985; *Християнските имена у българските католици*, Katowice 1999; *Фамилни имена от Северозападна България. Влашки елемент*, Katowice 2006; *Етюди по българска антропонимия. Лични имена*, Велико Търново 2006; *Изследвания по българска антропонимия. Фамилни и лични имена и прозвища*, Велико Търново 2007; съавтор на *Български етимологичен речник* (т. 5, 1996; т. 6, 2002) и др.; selimski@wp.pl

ЦАНКОВ, Кирил (В. Търново, България)

ЗА ИМЕНАТА НА БЪЛГАРИТЕ В БЕСАРАБИЯ

Comments on Bulgarian anthroponymy in Bessarabia

Professor Kovachev's apex of research is indisputably his Dictionary of Etymology and Frequency of use of proper names. The valuable information collected in this work can be a starting point for new research in the field of anthroponymy. This particular study presents the observations on proper and family names of Bulgarians in some settlements in Southern Moldova.

Keywords: proper names, family names, Russification, Bulgarians, Gagauz

Проф. Н. Ковачев безспорно е едно от големите имена в ономастиката. Неговото място е непосредствено след създателите на българската ономастика като научна дисциплина – академиците Владимир Георгиев и Иван Дуриданов и професор Йордан Заимов. Това обаче не му попречи в много отношения да бъде пръв – той написа първия учебник по българска ономастика, създаде и школа около себе си, чиито представители проведоха многобройни теренни изследвания по цялата територия на страната (вж. Ангелова-Атанасова 2006: 316).

Всичко започна с един кръжок, ръководен от проф. Н. Ковачев, в който членуваше и авторът на тези редове, и многобройните курсови и дипломни работи по проблеми на топонимията и антропонимията. Защитите на дипломни работи с научен ръководител проф. Ковачев се провеждаха в най-големите зали на университета, при тържествена обстановка, на която дори съвременните докторанти, защитаващи своите докторски дисертации, могат само да завиждат. Работата в този кръжок изигра решаваща роля за мен, а и не само за мен, да се насоча към научна работа в областта на българското езикознание. А първите ми

публикации, излезли в полското списание „Ономастика”, бяха извадки от дипломната ми работа с научен ръководител тогавашния доцент Н. Ковачев (Цанков 1980, 1981)

Неусетно бе натрупан богат ономастичен архив, който се съхранява и обработва в създадения пак от проф. Ковачев Център по българска ономастика. След време се появиха и други научни звена, занимаващи се с ономастика (в София, Шумен, Благоевград и Пловдив), но нашият Център си остава не само първият в хронологически ред, той е и с най-сериозни приноси в изследването на българската топонимия, като голяма част от научните трудове, разработени от членове на творческия колектив, а и от други автори, вече са издадени, други се подготвят за печат.

Н. Ковачев е автор на около 600 публикации, като първите му значителни трудове излизат още преди да започне университетската му кариера (вж. напр. Местните названия от Севлиево. С., 1961); освен това той се проявява и като поет и преводач. Върхът на неговата научноизследователска дейност обаче е Честотно-етимологичният речник на личните имена (1995). Информацията, събрана в този речник, е особено полезна и за любопитния читател, и за изследователя ономаст, защото дава ясна представа за българския антропонимен фонд, за етноопределящите български имена, а и за чуждите влияния, модните увлечения и съвременните тенденции при именуването на българите. А като се знае колко е чувствителна антропонимната система (особено женските лични имена) към всевъзможни промени, назрява вече необходимостта от ново разширено и допълнено издание на този речник, което ние, учениците и последователните на проф. Ковачев, сме длъжни да подготвим, за да отразим всичко ново, случило се с българските лични имена през последните 20 години.

Именно този речник ми даде идеята за моето научното съобщение.

Но и тук е нужна малко предистория. В периода 2000–2004 г. бях лектор по български език и култура в Комратския държавен университет, Молдова. Студентите ми (от специалността „Българска и молдовска филология”) бяха предимно етнически българи от селища с преобладаващо българско население. Този факт ми позволи да възложи на някои от тях курсови и дипломни работи по модела на онези, които проф. Ковачев даваше на студенти от Великотърновския университет. За съжа-

ление, курсовите работи изчезнаха при едно преустройство на кабинета, в който се помещаваше Катедрата по българска филология, но дипломните работи, 4 на брой, бяха съхранени. Ето и списъка на работите:

Полина Домусчи. Личните и фамилните имена на родените в с. Твърдица в периода 1951–2002 г.;

Лидия Романчук. Личните и фамилните имена на родените в с. Тараклия в периода 1901–1950 г.;

Марина Коджабаш. Личните и фамилните имена на родените в гр. Тараклия в периода 1951–2002 г.;

Олеся Бебик. Личните и фамилните имена на родените в с. Кирсово в периода 1951–2002 г.

Твърдица и Кирсово са големи села с население по 6800 души (2006 г.), а населението на Тараклия е 13 700 ж. Етническият състав и на трите селища е над 90% български. Малко по-особено е положението в Кирсово, където 49% от хората се самоопределят като българи, а 47% – като гагаузи. Гагаузите са лингвогрупа на българския народ (Балкански 2005: 89), които, както и останалите българи, са бежанци от Източна България. В битово отношение не се различават особено от останалите българи, дори нещо повече – придържат се по-здравно към традициите. По отношение на именуването с лични имена разлика няма – те също са православни християни, както и останалите българи. Налице е само едно различие при фамилните имена, и то е сравнително ново явление, което започна да се разширява с осъзнаването на гагаузите като отделен етнос в Молдова и Украйна, и особено в Гагаузката автономна територия (Gagauz egi), в чийто състав влиза и с. Кирсово. Наставката *-ов* започна да се заменя с *-огло*, със същото значение като турското *-оглу* ‘син на...’. Тази замяна става по същия начин, както се случи и в Македония, където започнаха да добавят *-ски* към традиционните български фамилии на *-ов* (*Стоянов > Стојановски*, дори и *Стојаноски*).

Ето няколко „гагаузки” фамилни имена от Кирсово: *Кристиогло*, *Добриогло*, *Танасогло*, *Никологло*, *Ворникогло*, *Аврамогло*, *Мишиогло*, *Кирякогло*, *Костиогло*, *Стояногло*, които съществуват успоредно с *Добров*, *Танасов*, *Николов*, *Аврамов*, *Стоян* и *Стоянов*, *Ворник* и *Ворников*. От примерите ясно се вижда, че тюркската наставка е прибавена към

българска или към гръцко-латинска именна основа, битуваша в антропонимната система на българския език.

Всъщност, фамилните имена на *-ов* не са особено често срещани при бесарабските българи (64 от общо 250 регистрирани ФИ в Кирсово, докато имената на *-огло* са 17). Наличието на тази наставка (в Бесарабия) е по-скоро белег за русификация и за руска етническа принадлежност, отколкото за българщина. Причината е в това, че масовата имиграция на българите в Бесарабия изпреварва налагането на *-ов* като фамилно-именна наставка на територията на България.

В замяна на това в с. Кирсово се поддържат уникални за българското езиково землище фамилни имена на *-чен* (*Нейковчен, Раковчен, Златовчен*), които по същество са отойконимни – от имената на българските селища (балкански махали), от които са тръгнали родоначалниците на съответните родове (*Нейковци, Златовци, Раковци*). Повечето от останалите фамилни имена, са безсуфиксни (*Арнаут, Балан, Богдан, Браснибрада, Варбан, Гюзел, Драган, Дюлгер, Топал, Хаджи, Козар, Чолак*; в Комрат едно от най-често срещаните фамилни имена е *Болгар*).

Тук обаче основна е темата за личните имена – доколко са подложени на чуждо влияние, съответно – доколко могат да бъдат етноопределящи, т.е. един или друг носител на определено лично име да бъде разпознат именно като българин, а не като руснак, украинец, молдованин и т.н. За личните имена на бесарабските българи трудно може да се каже такова нещо. Защото русификацията е отдавна течащ процес при тях (вж. напр. Парзулова 2007; 282–290). В постсъветското пространство русификацията бе последвана от украинизация, румънизация и др. под. (Цанков 2006: 407).

Самата русификация се извършва по два начина:

1. чрез формална модификация, като българският вариант на едно общо за двете антропонимни системи име се заменя от руския. Така *Васил* става *Василий*, *Алекси* – *Алексей*, *Никола* – *Николай**, *Георги* – *Георгий*, *Димитър* – *Дмитрий*, *Василка* – *Василиса*, *Стефан* – *Степан*; *Светла* – *Светлана*, *Стефка* и *Стефана* – *Степанида* и т.н.

2. чрез пълна замяна, като етноопределящите български имена (*Стоян, Цветан, Гургана, Пена, Рада*) се заменят от предпочитани в руската антропонимна система имена (*Сергей, Юрий, Виталий, Алла*,

Альона, Наталья, Татяна). По отношение на традиционните имена от източноправославния именник това става чрез смяна на предпочитанията: от почитани в България календарни светии към светии от руския православен именник.

Тук интересна би била съпоставката на първите 20 единици от честотните списъци на личните имена в Речника на Н. Ковачев и в споменатите дипломни работи.

На първо място прави впечатление абсолютното единство по отношение на имената *Иван* и *Мария*. Те навсякъде са на първо място. Това единство обаче не доказва нищо друго, освен факта, че тези две имена са на първо място по честота и в българската, и в руската антропонимна система. По-подходящи за съпоставка са други имена, за които можем по-определено да кажем, че са предпочитани в българската и съответно в руската антропонимна система.

Така например виждаме, че в периода 1901–1950 г. в Тараклия между първите 20 имена са попаднали *Йордан*, *Стефан*, *Тодор*, *Стоян*. Освен това срещаме и две имена (на 16. и 17. място), които не са посочени между първите 20 в списъка на Н. Ковачев, но правят впечатление като характерни български (*Йовчо* и *Марин*). Между първите 20 женски имена пак в Тараклия до 1950 г. срещаме *Иванка* (на второ място!), *Василка*, *Тодорка*, *Йорданка*, а също така *Гергана* и *Калина*. След 1950 г. тези имена сякаш изчезват или се появяват тук-там в единични случаи.

Иначе, ако съпоставим таблиците, ще видим, че съвпаденията варират при мъжките лични имена между 7 (Тараклия и Твърдица след 1950 г.) и 11 (за периода 1901–1950 г.), а за женските – между 3 и 5.

Беглият поглед върху посочените в разглежданите дипломни работи данни показва, че русификацията в антропонимната система на българите в Бесарабия, която е започнала още с идването им в тогавашна Русия, е в своя краен стадий. От списъка на имената трудно може да се разбере, че става дума за население, което е повече от 90 процента българско. Преобладават имена, които са общи за българи и руснаци, а етноопределящите български имена са някъде в периферията на антропонимния състав. Особено силно е русифицирането след края на Втората световна война, когато Молдова е присъединена към СССР. Вярно е, че от 1990 г. Република Молдова е независима държава, но в нейните предели сега

АНТРОПОНИМИЯ

съществува едно ново противопоставяне – на „рускоезичните” срещу „румънскоезичните” и местните българи в своето мнозинство са въввлечени на страната на „рускоезичните”. По тази причина още дълго време ще бъде поддържана руската традиция при именуването. Не бива да пренебрегваме обаче и другата тенденция – бесарабските българи отдавна вече не са изолирани от българската метрополия и поддържат много по-тесни контакти с нея, а това не може да не се отрази и върху антропонимията. Която и тенденция да надделее, в личните документи на тези хора имената им ще се записват на латиница в техния румънски вариант.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Съпоставителна таблица на двайсетте най-често срещани имена в Речника на проф. Н. Ковачев и в четирите дипломни работи

МЛИ

Н. Ковачев ЧЕРЛИ	Тараклия 1901– 1950	Тараклия 1951–2002	Твърдица 1951–2002	Кирсово 1951–2002
1. Иван	Иван	Иван	Иван	Иван
2. Георги	Георги	Николай	Петър	Петър
3. Димитър	Петър	Василий	Георгий	Васил
4. Петър	Никола	Александър	Николай	Дмитрий
5. Христо	Димитър	Пьотър	Степан	Георгий
6. Николай	Йордан	Сергей	Феодор	Степан
7. Тодор	Васил	Виталий	Дмитрий	Илья
8. Йордан	Стефан	Георгий	Александър	Феодор
9. Стоян	Тодор	Дмитрий	Константин	Николай
10. Васил	Савва	Евгений	Захарий	Александър
11. Стефан	Стоян	Андрей	Илия	Михаил
12. Ангел	Симон	Олег	Владимир	Сергей
13. Никола	Яким	Владимир	Виталий	Константин
14. Атанас	Данил	Денис	Сергей	Родион
15. Илия	Илия	Максим	Василий	Владимир
16. Асен	Йовчо	Павел	Михаил	Семьон
17. Кирил	Марин	Вадим	Данил	Захарий
18. Красимир	Михаил	Юрий	Савелий	Христофор
19. Александър	Игнат	Алексей	Виктор	Сава
20. Емил	Тимофей	Михаил	Афанасий	Виктор

ЖЛИ

Речник	Тараклия 1901–1950	Тараклия 1951–2002	Твърдица 1951–2002	Кирсово 1951–2002
1. Мария	Мария	Мария	Мария	Мария
2. Иванка	Иванка	Анна	Параскева	Ана
3. Елена	*Василка	Наталия	Анна	Елена
4. Марийка	Стефана	Татяна	Домна	Рагана
5. Йорданка	Валентина	Екатерина	Елена	Екатерина
6. Ана	Тодорка	Метода	Сирмия	Арина
7. Пенка	Никола	Илиян	Благов	Славина
8. Надежда	Йорданка	Нора	Илиана	Ивона
9. Радка	Гаргана	Светлана	Ирелия	Параскева
10. Анка	Варвара	Олга	Никола	Василка
11. Стоянка	Митана	Любимка	Агулина	Валентина
12. Станка	Фаня	Валентина	Ада	Наталия
13. Василка	Калина	Мариана	Цоцица	Мариана
14. Емилия	Керана	Галина	Галина	София
15. Виолета	Кена	Лилия	Надежда	Нина
16. Донка	Каталина	Олеся	Людмила	Ирина
17. Росица	Нина	Марианна	Марианна	Надежда
18. Цветанка	Надежда	Альона	Екатерина	Раиса
19. Маргарита	Каталина	Вера	Алеона	Евдокия
20. Тодорка	Светлана	Александра	Светлана	Елисавета

Библиография

- Ангелова-Атанасова 2006:** М. Ангелова-Атанасова. Приносът на професор Николай Ковачев и Центъра по българска ономастика при Великотърновския университет за развоја на българската ономастика. – В: Восточноукраинский лингвистический сборник, вѣп. 10, 2006, с. 313–321.
- Балкански 2005:** Т. Балкански. Кавказките българи. В. Търново, 2005.
- Ковачев 1995:** Н. Ковачев. Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия. В. Търново, 1995.
- Парзулова 2007:** М. Парзулова. Русификация на българската антропонимна система в Украйна. – В: Научни приноси в памет на професор Константин Попов. В. Търново, 2007, с. 282–290.
- Цанков 1980:** К. Цанков. Акцентна система на българските лични имена. – В: *Onomastica XXV*, 1980, с. 161–172.
- Цанков 1981:** К. Цанков. Статистически наблюдения върху личните имена на родените в един малък български град прес последните осемдесет години. – В: *Onomastica XXVI*, 1981, с. 226–234.
- Цанков 2006:** К. Цанков. Българските фамилни имена в Комрат и района. – В: Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали, т. 9. Одеса, 2006, с. 405–411.

Доц. д-р Кирил Цанков, преподавател по съвременен български език във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“; znak94@abv.bg

ЧОБАНОВ, Иван (*Пловдив, България*)

СЪКРАЩАВАНЕТО НА ЕДНООСНОВНИТЕ СРЪБСКИ МЪЖКИ ЛИЧНИ ИМЕНА

Contraction of Serbian male proper names of one stem

The contraction of any syllable in the basic forms of Serbian male proper names occupies an important position in anthroponymic hypochoristic derivation.

The present article studies the hypochoristic forms derived from one-component domestic and foreign male proper names in the Serbian language. Both domestic and foreign proper names have been subjected to contraction. The appearance of short forms of foreign proper names, quite often of many syllables and with an unusual distribution of phonemes, on the other hand, has been one of the basic methods for their adaptation in the Serbian anthroponymic system.

Keywords: Serbian proper names, domestic anthroponyms, foreign anthroponyms, hypochoristic forms, truncation of syllables

Тенденцията да се съкращават звуковите комплекси на личните имена е много стара и е разпространена във всички индоевропейски езици. Процесът на съкращаване се отнася към категорията на ономастичните универсалии, тъй като „имената, състоящи се от по-голям брой фонеме, срички, морфеме, отколкото допускат това параметрите на един или друг език, могат да съществуват само на хартия като писмени знаци, но не в живата реч във всекидневната употреба” (Суперанская 1969: 121). Съкратените форми Й. Курилович определя като „хипокористични корени”, възникващи в резултат от отсичането на част от първоначалната форма на името, придружени от евентуална по-нататъшна деформация” (Курилович 1968: 176). Според него хипокористичният корен не е морфема, а звуков комплекс и се издига в ранг на

морфема едва тогава, когато към него се прибавя суфикс, означаващ морфемната граница.

На съкращаване са се подлагали и домашните, и чуждите лични имена. Съкращаването на чуждите лични имена, твърде често многорични и с необичайна дистрибуция на фонемите, е служило като един от начините на тяхната адаптация в сръбската антропонимична система.

Своите наблюдения осъществяваме върху хипокористичните форми от едносъставните домашни и чужди мъжки лични имена, ексцерпирани от Речник личних имена код Срба (Грковић : 1977).

А. ХИПОКОРИСТИЧЕН КОРЕН, СЪДЪРЖАЩ УДАРЕНА СРИЧКА ОТ ОСНОВНАТА ФОРМА НА ИМЕТО.

1. Хипокористичен корен, съдържаш първа ударена сричка.

а) От домашни лични имена:

ГВО – (от Гвозден): Гвоја, Гвола; **ГРОЗ** – (от Гроздан): Грозо; **ГРУ** – (от Грубан): Груја, Грујак, Грујан, Грујац, Грујин, Грујић, Грујко, Грујо; **ДОС** – (от Достан): Доса, Доси (срв.: Доситеј); **ДУ** – (от Душан): Дуда, Дуде, Дудика, Дудило, Дудица, Дудо, Дуја, Дујак, Дујан, Дујаница, Дује, Дујин, Дујина, Дујић, Дујица, Дујиша, Дујка, Дујко, Дујкин, Дујо, Дула, Дуле, Дулета, Дулко, Дуло, Дулча, Дућа, Дуца, Дуче, Дучић; **МЕД** – (от Медвед): Меда, Медак, Медач, Медаш, Медо, Медован, Медоје, Медош, Медун, Медуш, Медушанац; **МЛА** – (от Младен): Млаћа, Млаћан, Млаће, Млаћен, Млаћо; **МО** – (от Момир): Мола, Моле, Моца; **МОМ** – (от Момчил): Мома, Моме, Момић, Момиша, Момко, Момо, Момчо; **НАЈ** – (от Најден): Наја, Наје; **НЕ** – (от Недељко, Ненад): Нећа, Нећо, Неја, Нејак, Нејан, Нејко, Нејо, Неле, Нелко, Нелъ, Неко, Нена, Нене, Ненко, Нено, Неноје, Неца, Нецо, Неша, Нешан, Нешица, Нешко, Нешо, Нешула; **НО** – (от Новак): Ноја, Нојко, Нока, Ноке, Ноле, Ноца, Ноце, Ношо; **ПЕТ** – (от Петко): Петан, Петане, Петија, Петина, Петоје, Петош; **ПРИ** – (от Пријател): Прија, Пријан, Пријко, Пријо, Прико, Приша; **ПРО** – (от Продан): Проја, Прока, Прокашин, Проко, Проле, Проћо, Проца, Проша; **РАБ** – (от Рабрен): Рабо, Рабан; **СВЕТ** – (от Светлан): Свето; **СО** – (от Сокол): Сојан, Сојат, Сојко, Соћа; (срв. Сотир); **СПА** – (от Спасоје): Спале; **СРЕ** – (от Средоје, Сретен): Срећа, Среја, Срејо, Среле, Срећаљ,

Срећан, Срећко, Срећо; **ЦВЕ-** (от Цветан): Цвеја, Цвејан, Цвејић, Цвејко, Цвеће;

б) От чужди лични имена:

АН- (от Анђел): Анко, Анкул, Анкун; **А-** (от Алекса, Александар, Алексије): Аца, Ацо, Ацика, Ацке, Ацко; Аша, Ашо, Ашко; **БАЛ-** (от Балдовин): Бала, Бале, Бало; Бален, Балета, Балија, Балин, Балић, Балица, Балко, Балота, Башиа; (срв. Балтазар); **ВА-** (от Валентин, Басил, Василиј, Василије, Валеријан): Ваја, Вајо, Вака, Вако, Вакуш, Вала, Валић, Ваке, Вакуш, Ваце, Вашиа, Вашко; **ВАН-** (от Вањел): Ване, Ваниш, Ванко, Ванкола, Вано, Ванча, Ванче, Ванчул; (срв.: Еванђел, Иван); **ВИК-** (от Виктор): Вике; срв.: Викентије; **ВИ-** (от Вилип, Вићентије): Вића, Вице, Вицо, Вицко, Вицун; срв.: Витомир, Витослав; **ГА-** (от Гаврило): Гага, Гаго, Гаја, Гајан, Гајил, Гајица, Гајо, Гајун, Гајчина, Гале, Гало, Галан, Галеј, Галејче, Гален, Галета, Галеша, Гаља, Гаљан, Гаљен, Гаћа, Гаца, Гацка, Гацо, Гача, Гачко, Гачо, Гашиа, Гашко (срв.: Аганџије); **ГАЈ-** (от Гајтан): Гаја, Гајо, Гајан, Гајил, Гајица, Гајун, Гајчина; **ГЕ-** (от Гедеон, Георгије): Геја, Гејо, Гејћа, Геца, Геција, Гецо, Гешиа, Гешан, Гешан, **ГЕР-** (от Гервасије, Герман): Гера, Геро; (срв. Ге-о-ргџије, Гер-гџије); **ГЛИ-** (от Глигор, Глигорије): Глишиа, Глишиан, Глишенда, Глишица, Глишио; **ГО-** (от Ге-оргије, Горгије): Гоћа, Гоце, Гоч, Гоча, Гочко, Гоша, Гоше, Гошо; **ГРИ-** (от Григор, Григорије): Грића, Грица, Гришиа; **ДА-** (от Давид, Дамјан, Данило): Даде, Дадић, Дадо, Даја, Дајин, Дајица, Дајишиа, Дајко, Дајо, Дајул, Дајче, Дајчин, Дајчул, Дајша, Дака, Дакан, Дакица, Дако, Дања, Дањо, Даћан, Даћко, Даћо, Дача, Даче, Дачко, Дачо, Дашиа, Дашко, Дашио; (срв.: Дабигив); **ДУШ-** (от Душман): Душа, Душица, Душко, Душле, Душо, Душоје, Душул; (срв. Душан); **БЕ-** (от Бенадије, Беорђије): Бека, Беко, Бела, Беле, Белко, Бело, Белош, Бена, Бенда, Бенко, Бено; (срв. Јевђеније); **ДИ-** (от Димитар, Димитри, Дионисије): Дида, Дика, Дикај, Дикан, Дике, Дикић, Дико, Дикош, Дикола, Дила, Диле, Дилко, Дица, Дицко, Дича, Диче, Дичо, Дишиа, Дишко, Дишио; **ДМИ-** (от Дмитар): Дмија; **БЕР-** (от Берман): Берго, Берћа, Берће, Берћо, Беркан, Берко, Боро; **БО-** (от Борђе): (Бо-р-ђе, Бође): Боја, Бојо, Бока, Бокан, Боке, Бокица, Боко, Бола, Болаш, Боле, Боло, Боље, Бона, Бонеша, Бонић, Боно, Бонча, Бонче, Боца, Боша, Боше;

БОР – (от Борђе): Бора, Борко, Боро, Борго; **ЗА** – (от Захарије): Зале; **ЗАН** – (от Занфир): Зане, Занко; **ИГ** – (от Игнатије, Игњат): Ига, Иго; **И** – (от Иван, Илија, Исидор): Ика, Икан, Икац, Ико, Ића, Ица, Ићо, Ица, Ицан, Ицко, Ицо, Ичо, Ичота, Ица, Ицо; **ЈА** – (от Јаков, Јаким, Јанићије): Јајо, Јаћа, Јаћко, Јаћо, Јаче, Јаша, Јашан, Јашина, Јашко, Јашо; **ЈАС** – (от Јасмин): Јасо; **ЈЕ** – (от Јеленко, Јелисеије, Јеремија, Јефрем): Јеја, Јејо, Јеко, Јецо, Јецко, Јеша, Јешан, Јешко, Јешо; **ЈО** – (от Јоаким, Јован, Јосиф): Јода, Јоја, Јојак, Јојан, Јојина, Јојка, Јојо, Јојчина, Јока, Јокан, Јокаш, Јокеља, Јокета, Јокин, Јокица, Јоко, Јокула, Јоле, Јолица, Јоло, Јолје, Јоца, Јоцан, Јоцика, Јоцина, Јоцка, Јоцко, Јоцо, Јоша, Јошан, Јошко, Јошо; **КИ** – (от Кирило, Киријак, Кипријан) – Кика, Кикан, Кикиша, Кина, Кињаши, Кињо, Кита, Китан, Ките, Кито, Кића, Кићан, Кићо, Кићун, Кица; **ЛА** – (от Лазар): Лаја, Лајко, Лајо, Лака, Лакас, Лакашин, Лаке, Лакета, Лакић, Лакица, Лако, Лакоч, Лала, Лале, Лалек, Лалеша, Лалика, Лалин, Лалић, Лалица, Лалко, Лало, Лалоје, Лалош, Лалун, Лалче, Лаца, Лацика, Лацко, Лачо, Лаша; **ЛЕВ** – (от Левтерије): – Левко; **ЛУ** – (от Лука): Лудо, Лућан, Лућо, Луја, Лујан, Лујин, Лујић, Лујо, Луле, Луло, Лулак, Лулоје, Лућа, Лућета, Лучина, Луцо, Лушо; (срв. сџицо: Љубиша); **МА** – (от Маријан, Марин, Матеј): Мајо, Мајур, Маћа, Маћан, Маћо, Маца, Мацан, Мацо, Мацун, Маша, Машан, Машница, Машко, Машо, Машут, Машута, Машутко; **МАК** – (от Максим): Мака, Маке, Макица, Мако; (срв.: Макарије, Максимилијан); **МАР** – (от Маргарит, Марко): Маре, Марић, Мариша, Маро, Мароје, Маруш, Маруша, Марча, Марче, Марчин, Марчић; (срв. Маријан); **МЕ** – (от Мелетије): Меја, Мејан, Мејо; **МИ** – (от Мирон, Митар): Мија, Мијак, Мијан, Мијаши, Мијо, Миоман, Мијоша, Мијук, Мијун, Мијуш, Мијушко, Мика, Микац, Микаш, Микашин, Микета, Микеца, Мики, Микица, Микиша, Мико, Микоје, Микоња, Микита, Микиша, Мића, Мићан, Мићика, Мићко, Мићо, Мићун, Мићурда, Мица, Мицан, Мицера, Мицко, Мицо, Мича, Мичан, Миче, Мичица, Мичко, Мичул, Мичур, Мица, Мицо, Миши, Миша, Мишота, Мишајко, Мишака, Мишан, Мишат, Мише, Мишеља, Мишка, Мишко, Мишота, Мишула, Мишур, Мишурица (срв.: Димитар, Михаило); **МОЈ** – (от Мојсеј): Мојса, Мојсо; **НА** – (от Наум): Наћо, Нака, Наке, Нако, Нале, Нане, Нанко, Наће, Наца, Наце, Нацко, Наче,

Наша; (срв. Ананије); **НЕК** – (от Нектарије): Неко; **НИ** – (от Никола): Нина, Нинац, Нине, Нинета, Нинић, Нинко, Нино, Ниније, Нинош, Нинуш, Нинча, Нинче, Нижа, Ниће, Нићета, Нича, Ниче, Ничко, Ничо, Ница, Ницан, Ницо, Ниша, Нише, Нишика, Нишико, Нишио (срв.: Никанор, Никифор, Нићифор); **ПА** – (от Павел): Паја, Пајан, Пајин, Пајица, Пајка, Пајкан, Пајко, Пајо, Пајош, Пајун, Пајус, Пајуш, Пајча, Пако, Пале, Палић, Палко, Пало, Паља, Паљо, Паца, Паша, Пашко; **ПАВ** – (от Павле): Пава, Павен, Павић, Павићко, Павица, Павиша, Павко, Павкун, Паво, Павун, Павунко, Павуша, Павча; **ПЕ** – (от Петар): Педа, Педо, Пећа, Пеја, Пејак, Пејан, Пејат, Пејашин, Пеје, Пејица, Пејкан, Пејко, Пејо, Пејош, Пејул, Пејча, Пејчин, Пејчо, Пека, Пекан, Пеке, Пекета, Пекица, Пеко, Пеља, Пелко, Пелчо, Пено, Пеца, Пеце, Пеција, Пецо, Пећа, Пећан, Пече, Печин, Пеша, Пешин, Пешко, Пешкан, Пешо; **ПИ** – (от Пилп): Пијо, Пипо (редупл.); **РАН** – (от Рањел): Ран, Рана, Ране, Раника, Ранић, Раниша, Ранкан, Ранко, Рано, Ранча, Ранче; **РО** – (от Родион, Роман): Роћа, Рођен, Рођо, Рола, Роле, Роћко; **РУ** – (от Руфим): Рућа, Руја, Рујан, Рујко, Рујо, Руле, Рулић; **СА** – (от Сава): Саја, Сајан, Сајин, Сајко, Сака, Сакан, Сале, Салић, Салица, Саљо, Саћа, Саћан, Саћо; **СИ** – (от Симон, Сисој): Сића, Сићан, Сићо, Сишио), **СИЛ** – (от Силвестер): Силко, Силоје; Силан; **СМИ** – (от Смиљан): Смијо; **СО** – (от Сотир): Сојан, Сојат Сојко, Соћа; (срв. Сокол); **СТЕ** – (от Степан, Стефан): Стеја, Стејак, Стејко, Стека, Стеко, Стеља, Стећко, Стећо, Стеша; **ТА** – (от Тадија): Таја, Тајо, Така, Таке, Тале, Талоје, Таћо, Таца, Таша, Ташко, Ташо; (срв. Атанасиј, Танасије); **ТИ** – (от Тихон): Тица, Тишан, Тишина, Тишко; **ТО** – (от Тодор, Тома): Тоја, Тојко, Тојо, Тојшо, Тока, Токо, Тола, Толак, Толан, Толе, Толен, Толијак, Толило, Толин, Толиша, Толко, Толоје, Тољан, Тоље, Тољко, Тоћа, Тоћко, Тоћо, Тоца, Тоша, Тошан, Тошина, Тошко, Тошо, Тошоје; **ТРЕН** – (от Трендафил): Трене, Тренча; **ТРИ** – (от Трифон): Трија, Трика, Триле, Тричко, Триша, Тришо; **ТРО** – (от Трофим): Трошан; **ТУР** – (от Турчин): Туре, Туро; **ТУ** – (от Тудор): Тујо, Тука, Туле, Туна, Туњо, Туца, Туцо, Туша, Тушо; **ЋИ** – (от Ћирило): Ћика, Ћикан; **ЋИП** – (о Ћипријан): Ћипо; **ФИ** – (от Филип): Фића, Фићо;

II. Хипокористичен корен, съдържаша първа ударена сричка и консонант от втора неударена.

а) От домашни лични имена:

БИС – (от Бисер): Биса, Бисо; **БОЖ** – (от Божур): Божа, Божая, Божан, Боже, Божен, Боженко, Божета, Божијан, Божил, Божило, Божин, Божина, Божинанко, Божитко, Божић, Божићко, Божихна, Божич, Божичко, Божо, Божоје, Божул; (срв. Божидар); **ВЕС** – (от Весел, Веселин): Веса, Весе, Весић, Веско, Весо; **ГВОЗД** – (от Гвозден): Гвозда, Гвоздо; **ГОЛ** – (от Голуб): Гола, Голе, Голоје, Гољак, Гољан, Голъ; **ГРОЗД** – (от Гроздан): Гроздо; **ДУШ** – (от Душан): Душа, Душица, Душко, Душле, Душо, Душоје, Душул; (срв. Душман); **ЛАБ** – (от Лабуд): Лабо; **МОМ** – (от Момир): Мома, Моме, Момић, Момиша, Момко, Момо, Момчо (срв. Момчил); **МОМЧ** – (от Момчил): Момчо; **НАЈД** – (от Најден): Најде; **НЕВ** – (от Невен): Нева; **НЕД** – (от Неделько): Неда, Неде, Недић, Недо, Недоје; **ОБР** – (от Обретен): Обрак, Обран, Обрен, Обренић, Обренко, Обро, Оброје; **ОГЊ** – (от Огъан): Огњо; **СОК** – (от Сокол): Сокић, Соко; (срв. Сократ); **СРЕТ** – (от Сретен): Срета, Сретан, Сретко, Срето, Сретоје; **ТРОЈ** – (от Тројан): Троја, Тројило, Тројћа; **ХРВ** – (от Хрватин): Хрвоје, Хрвоица, Хрвоња; **ЦВЕТ** – (от Цветан): Цвета, Цветаиш, Цветаишин, Цветин, Цветић, Цветишиа, Цвето, Цветоје, Цветоња, Цветош; (срв. Цветислав, Цветомир, Цветослав);

б) От чужди лични имена:

АВР – (от Аврам): Авра, Авро; (срв. Аврамије); **АК** – (от Аким): Ака, Акан, Ако; **АНД** – (от Андон, Антоније): Анда; **АНДР** – (от Андреј, Андреја): Андре, Андрета, Андрић, Андрица, Андро, Андрош, Андрушко; **АНТ** – (от Антон): Анта, Анте, Антица, Антоје, Антул; **АП** – (от Апостол): Апа, Апче; **АРС** – (от Арсен, Арсеније): Арса, Арсе, Арсо, Арсика, Арсица; **АТ** – (от Атанас): Ато; **АЋ** – (от Аћим): Аћа, Аћо, Аћко; **БАЛД** – (от Балдовин): Балда, Балде, Балдо; **БАРБ** – (от Барбат): Барбе; **БЕЋ** – (от Бећир): Бећа, Бећко, Бећо; **БРН** – (от Брнард): Брна, Брнак, Брнић, Брнча, Брња, Брњан, Брњац; **ВАЛ** – (от Валентин, Валеријан): Вала, Валић; **ВАС** – (от Васил, Василиј, Василије): Васа, Васан, Весе, Васијан, Васика, Васко, Васо, Васоје; **ВЕН** – (Венјамин): Венко, Вено, Венћо; (срв. Венцеслав); **ВИК** – (от

Викентије): Вике; **ВИЛ** – (от *Вилип*): Вилко; **ВИТ** – (от *Виталије*): Вита, Витак, Витаљ, Витан, Витас, Витача, Витић, Витица, Витка, Витко, Вито, Витоје, Витоња, Витош; **ВЛАС** – (от *Власоје*): Власко, Власо, Власота; **ГАВР** – (от *Гаврило*): Гавра, Гавро; **ГЕД** – (от *Геден*): Геда, Гедо; **ГЕР** – (от *Герасим*): Гера, Геро; **ГЕРГ** – (от *Герг*): Герга, Герго; **ДАВ** – (от *Давид*): Дава, Давица; **ДАМ** – (от *Дамијан*): Дама, Дамче, Дамин; **ДАН** – (от *Данијел, Данил, Данило*): Дана, Дане, Данић, Даниша, Дано, Данко, Даноје, Данојло, Данул, Данун, Данча, Данче, Данчика, Данчо, Данчул (срв. *Богдан*; Чобанов 2008); **ДИМ** – (от *Димитар, Димитрије*): Дима, Диман, Диме, Димина, Димиш, Димка, Димко, Димно, Димо, Димча, Димче, Димчо, Димша, Димио; **ДРАК** – (от *Дракула*): Драка, Дракун, Дракча, Дракче, Дракчуј, Дракиша, Дракишо; **ЕВТ** – (от *Евтимциј*): Евта; **ИВ** – (от *Иван*): Ива, Ивак, Ивакин, Ивац, Иве, Ивек, Ивеља, Ивета, Ивић, Ивица, Ивичко, Ивко, Ивкоје, Иво, Ивоје, Ивош, Ивча, Ивче, Ивчин, Ивчин, Ивуш Ивша, Ившина; **ИЛ** – (от *Илија*): Ила, Илац, Иле, Илета, Илет, Илика, Илин, Илинко, Илић, Илица, Иличко, Илицац, Илко, Ило, Илча, Илчо, Илцо, Иљаш, Иљка, Иљко, Иљо, Иљча; (срв. *Иларион*); **ЈАК** – (от *Јаков*): Јако, Јакица, Јакоје, Јакота, Јакша, Јакшан; **ЈАН** – (от *Јанићије*): Јана, Јане, Јанаћ, Јаниш, Јанкела, Јанићко, Јанкела, Јанкета, Јанкина, Јанкић, Јанко, Јанкул, Јано, Јанеи, Јаношило, Јанул, Јануш, Јанча, Јанче, Јања, Јаљат, Јањатко, Јањо; **ЈАЋ** – (от *Јаћим*): Јаћа, Јаће, Јаћко, Јаћо; **ЈЕВД** – (от *Јевдокије*): Јевда; **ЈЕВЂ** – (от *Јевђеније*): Јевђа, Јевђен, Јевђо; **ЈЕВТ** – (от *Јевтимије*): Јевта, Јевтан, Јевто; **ЈЕЛ** – (от *Јеладије, Јелен, Јелисеј*): Јелаиш, Јелашин, Јеле, Јелке, Јелко, Јело; **ЈОВ** – (от *Јован*): Јова, Јовач, Јоваиш, Јовашин, Јове, Јовеља, Јовета, Јоветиљ, Јовија, Јовин, Јовић, Јовихна, Јовиш, Јовица, Јовичица, Јовичко, Јовиша, Јовишица, Јовко, Јово, Јовул, Јовче, Јовчета, Јовчин, Јовчо; **ЈОКС** – (от *Јоксим*): Јокса; **ЈОС** – (от *Јосиф*): Јоса, Јосина, Јосица, Јоско, Јосо; **ЈУСТ** – (от *Јустин*): Јуста; **КИР** – (от *Кирило*): Кира, Кире, Кишин, Кирко, Киро; **КЛИМ** – (от *Климент*): Клима, Климе, Климо; **ЛАЗ** – (от *Лазар*): Лаза, Лазан, Лазика, Лазица, Лазо; **МАК** – (от *Макарије*): Мака, Маке, Макица, Мако; (срв. *Максим*); **МАКС** – (от *Максим, Максимилијан*): Макса, Максе, Максета, Максић, Максича, Максо; **МАН** – (от *Манасије, Манојло*): Мана, Мане, Манило,

Манић, Маница, Манко, Мано, Маноје, Манча, Манче, Манул, Мања, Мањо; **МАР** – (от Марин): Маре, Марић, Мариша, Мара, Мароје, Маруш, Маруша, Марча, Марче, Марчин, Марчић; (срв. Маргарит, Марко, Маријан); **МАТ** – (от Матеј): Мата, Матак, Матан, Мате, Матић, Матиш, Матиша, Матка, Матко, Маткул, Мато, Матош, Матула, Матун, Матушко; **МЕЛ** – (от Мелентије): Мелко; **МЕТ** – (от Методије): Метан; **МИР** – (от Мирон): Мира, Мирад, Мирак, Миран, Мират, Мирац, Мираш, Мире, Мирен, Миреч, Миреша, Мирило, Мирина, Мирка, Миркан, Миркин, Миркић, Мирко, Миро, Мирохна, Мирош, Мируј, Мирун, Мирут, Мирча, Мирче, Мирчета, Мирчин, Мирчина, Мирчуј, Мирцо Мирша; (срв.: Мирољуб, Мирослав; Чобанов 2008); **МОЈС** – (от Мојсеј): Мојса, Мојсо; **МУР** – (от Мурат): Мууро, Муураш; **НИК** – (от Никола): Ника, Никан, Никат, Никац, Никаш, Никашин, Нике, Никић, Никица, Нико, Никота, Никиша; (срв.: Никанор, Никифор); **ПЕР** – (от Пе-т-ре: Пере; Пе-т-ро: Перо): Пера, Перак, Пераљ, Перан, Перац, Пераш, Перашин, Пере, Перија, Перица, Перичко, Периша, Перко, Перо, Перован, Пероје, Перојица, Перојиша, Перош, Пероша, Перул, Перун Перут, Перута, Перча, Перче, Перчо, Перша; **ПЕТ** – (от Петар): Петан, Петане, Петија, Петина, Петоје, Петош (срв. Петко); **ПИЛ** – (от Пилип): Пило, Пилъа; **ПИМ** – (от Пимен): Пима, Пимо; **ПЛАТ** – (от Платон): Плата; **РАМ** – (от Рамадан): Рамо; **РОД** – (от Родион): Рода, Родан, Роде, Родица, Родо, Родоје; **РОМ** – (от Роман): Рома, Ромица; **СВИЛ** – (от Свилан, Свилен): Свилоје; **СИБ** – (от Сибин): Сиба; **СИМ** – (от Симон): Сима, Симак, Симан, Симат, Симата, Симе, Симета, Симика, Симић, Симићко, Симица, Симко, Симо, Симча, Симче, Симиша; (от Симеон); **СОФ** – (от Софроније): Софе; **СПИР** – (от Спиридон): Спира, Спириш, Спиро, Спироје, Спирош; **СТЕВ** – (от Стеван): Стева, Стеве, Стевела, Стевић, Стевица, Стевко, Стево, Стевука, Стевул, Стевун, Стевча; **СТЕП** – (от Степан): Степац, Степашин, Степић, Степиц, Степица, Степиша, Степко, Степо, Степоје, Степојко, Степош, Степиша; **СТЕФ** – (от Стефан): Стефа, Стефо; **СТИП** – (от Стипан): Стипа, Стипац, Стипе, Стипко, Стипо; **СТЈЕП** – (от Стјепан): Стјена, Стјенаш, Стјепко, Стјено; **ТАД** – (от Тадија): Тада, Таде, Тадиша, Тадо; **ТАС** – (от Та-на-сије: Тасије): Таса, Тасан, Тасе, Таске, Таско, Тасо; **ТИХ** – (от Тихон): Тих,

Тиха, Тихан, Тихич, Тихо, Тихоч, Тихул; (срв. Тихомир); ТОД – (от Тодор): Тода, Тодан, Тоде, Тодела, Тоделаћ, Тодица, Тодић, Тодиша, Тодо, Тодоје; ТРИФ – (от Трифон): Трифа, Трифе, Трифуо, Трифо; ЂИПР – (от Ђипријан): Ђипра, Ђипре; ЂИР – (от Ђирило): Ђира, Ђирак, Ђиран, Ђирко, Ђирић, Ђирица, Ђиро, Ђирча, Ђирчо; ФИЛ – (от Филип): Фила, Филе, Филка, Филко, Фило, Филоје; (срв. Филотеј); ХЕР – (от Херак): Хера, Херан, Херко, Херша; ЧОЛ – (от Чолак): Чола, Чоле, Чолина, Чоло; ШАБ – (от Шабан): Шабо;

III. Хипокористичен корен, съдържащ ударена сричка в средисловие.

А) От домашни лични имена:

ГУ – (от Драгутин): Гуга, Гугота, Гула, Гуце;

Б) От чужди лични имена:

ВАН – (от Еванђел): Ване, Ванши, Ванко, Ванкола, Вано, Ванча, Ванче, Ванчул); (срв. Ванђел, Иван); **ГЊА** – (от Игњатије): Гњаја, Гњајо, Гњале, Гњацо; **ЛЕК** – (от Александар, Алексије): Лека, Лекан, Леке, Лекица, Леко; **МИТ** – (от Димитрије): Мита, Митаја, Митан, Митија, Митка, Митке, Митко, Миткош, Мито, Митуљ; **НА** – (от Ананије): Нађо, Нака, Наке, Нако, Нале, Нане, Нанко, Нађе, Наца, Наце, Нацко, Наче, Нашиа; (срв. Наум); **САН** – (от Александар): Сања, Сане, Саница, Санко, Санча, Санчин;

IV. Хипокористичен корен, съдържащ ударена сричка в средисловие и консонант от следударена сричка.

А) От домашни лични имена:

ГУТ – (от Драгутин): Гута, Гуте, Гуго; **ГУШ** – (от Драгушан): Гуша;

Б) От чужди лични имена:

ЛОМ – (от Вартоломеј): Лома; **МИТР** – (от Димитрије): Митре, Митран, Митрашин, Митрић, Митрићко, Митро; **РАС** – (от Герасим): Расић, Раско, Расо, Расоје, Расоња; **САНД** – (от Александар): Санда, Сандал, Сандаљ, Санде, Сандо, Сандул; **СЕН** – (от Арсеније): Сена, Сенадин, Сениша, Сенко; **СЕНТ** – (от Аксентије): Сента;

Б. ХИПОКОРИСТИЧЕН КОРЕН, СЪДЪРЖАЩ НЕУДАРЕНА СРИЧКА ОТ ОСНОВНАТА ФОРМА НА ИМЕТО.

I. Хипокористичен корен, съдържащ първа неударена сричка от основната форма на името.

а) От чужди лични имена:

АК – (от Аксентије): Ака, Акан, Ако; (срв. Акакије); **БАР** – (от Бартоломеј): Баран, Барић, Бариша, Баро; **КО** – (от Ко-с-тадин: Котадин): Кођо, Која, Којадин, Којадинко, Којак, Којан, Којил, Којин, Којић, Којица, Којич, Којо, Којчин, Којчина, Којчо, Кока, Кокан, Коко, Коца, Коце, Коцел, Коцо, Коча, Кочо; **КОН** – (от Константин): Конда, Кондо, Конта, Конча; **МИ** – (от Михаило): Мија, Мијак, Мијан, Мијаш, Мијо, Миоман, Мијоша, Мијук, Мијун, Мијуш, Мијушко, Мика, Микаш, Микаш, Микашин, Микета, Микеца, Мики, Микица, Микиша, Мико, Микоје, Микоња, Микита, Микиша, Мића, Мићан, Мићика, Мићко, Мићо, Мићун, Мићурда, Мица, Мицан, Мицера, Мицко, Мицо, Мича, Мичан, Миче, Мичица, Мичко, Мичул, Мичур, Мица, Мицо, Миш, Миша, Мишиота, Мишајко, Мишака, Мишан, Мишат, Мише, Мишеља, Мишка, Мишко, Мишота, Мишула, Мишур, Мишурица; (срв. Митар, Мирон); **МУ** – (от Мухамет): Муша, Мушо, Мушеља, Мушика; **НИ** – (от Никифор, Нићифор): Нина, Нинац, Нине, Нинета, Нинић, Нинко, Нино, Ниније, Нинош, Нинуш, Нинча, Нинче, Нижа, Ниће, Нићета, Нича, Ниче, Ничко, Ничо, Ница, Ницан, Ницо, Ниша, Нише, Нишка, Нишко, Нишо (срв. Никола); **ПАН** – (от Панталејмон): Пана, Панда, Пана, Панић, Панко, Пано, Панча, Панчо; (срв. Панајот); **СА** – (от Самуило): Саја, Сајан, Сајин, Сајко, Сака, Сакан, Сале, Салић, Салица, Саљо, Саћа, Саћан, Саћо; (срв. Сава); **СО** – (от Софроније): Сојан, Сојат, Сојко, Соћа; (срв. Сокол);

ТЕ – (от Теодор, Теодосије, Теофан): Тедо, Тедуш, Теја, Тејан, Тејо, Теко, Теца, Тецан, Теши, Тешан, Тешило, Тешина, Тешић, Тешо;

II. Хипокористичен корен, съдържащ първа неударена сричка от основната форма на името и консонант от следващата ударена сричка.

а) От чужди лични имена:

АК – (от Акакије): Ака, Акан, Ако; **АКС** – (от Аксентије, Аксентиј, Аксинтија): Акса, Аксица, Аксо; **АН** – (от Анастас): Анаш; **БЕН** – (от Бенедект): Бена, Бенко, Бено, Бенчо, Бења; **ДОС** – (от Доситеј):

Доса, Доси; **ЈЕР** – (от Јеремија, Јеротеј, Јероним, Јеросим): Јере, Јерко, Јеркан, Јеро, Јероје; **ЈЕФТ** – (от Јефтимџ): Јефта, Јефто; **КИПР** – (от Кипријан): Кипро; **КОСТ** – (от Костадин) – Коста, Костан, Костаћ, Костила, Костина, Костиц, Костица, Косто; **ЛЕС** – (от Лесандар): Лесија, Леско, Лесо, Лесул; **МАР** – (от Маријан): Маре, Марић, Мариша, Мара, Мароје, Маруш, Маруша, Марча, Марче, Марчин, Марчић; (срв. Маргарит, Марко); **МИС** – (от Мисаил): Миса, Мисак, Мисоша; **МИХ** – (от Михаило): Миха, Михак, Михат, Михаћ, Михац, Михач, Михло, Михо, Михоје, Михоч, Михоша; **НИК** – (от Никанор, Никифор): Ника, Никан, Никат, Никац, Никаш, Никашин, Нике, Никић, Никица, Нико, Никота, Никиша; (срв. Никола); **НИЋ** – (от Нићифор): Нића, Ниће, Нићета; **ОЛ** – (от Оливер): Оле, Олица, Олић, Олко; **ПАН** – (от Панајот): Пана, Панда, Пана, Панић, Панко, Пано, Панча, Панчо; (срв. Панталејмон); **САМ** – (от Самуило): Самац, Самчо; **САР** – (от Сараћин, Сарафим): Сараје; **СЕМ** – (от Семион): Семко, Семо, Семша; **СИМ** – (от Симеон): Сима, Симак, Симан, Симат, Симата, Симе, Симета, Симица, Симић, Симићко, Симица, Симко, Симо, Симча, Симче, Симиша; (срв. Симон); **СТИЈ** – (от СТИЈЕНО): Стија, Стијо; **ТИМ** – (от Тимотеј): Тима, Тимка, Тимо, Тимош, Тимча, Тимче; **ФИЛ** – (от Филотеј): Фила, Филе, Филка, Филко, Фило, Филоје; (срв. Филип); **ХАН** – (от Ханибал): Ханчо; **ХАР** – (от Харитон): Харо;

III. Хипокористичен корен, съдържащ първа неударена сричка и консонант от втора неударена сричка

а) От чужди лични имена:

ИЛ – (от Иларион): Ила, Илац, Иле, Илета, Илет, Илика, Илин, Илинко, Илић, Илица, Иличко, Илиац, Илко, Ило, Илча, Илчо, Илцо, Иљаш, Иљка, Иљко, Иљо, Иљча; (срв. Илија); **ИН** – (от Инокентије): Ине, Инош; **ПАНТ** – (от Панталејмон): Панта, Панте, Пантица, Панто); **ХАР** – (от Харалампције): Харо;

IV. Хипокористичен корен, съдържащ неударена сричка в средисловие

а) От домашни лични имена:

БИ – (от Љубица): Бика, Бике, Била, Билат, Биле, Бица; **ГИ** – (от Драгиша): Гија, Гила, Гиле, Гило, Гиљо, Гићо, Гица, Гицо, Гиша, Гишо;

ЛИ – (от Лицијан): *Лица, Ликан, Лико, Лица, Лиле, Лилка, Лилко, Лило, Личе*; (срв. Илија);

б) От чужди лични имена:

ГА – (от Гагапије): *Гага, Гаго, Гаја, Гајан, Гајил, Гајица, Гајо, Гајун, Гајчина, Гале, Гало, Галан, Галеј, Галејче, Гален, Галета, Галеша, Гаља, Гаљан, Гаљен, Гаћа, Гаца, Гацка, Гацо, Гача, Гачко, Гачо, Гаши, Гашико* (срв. Гаврило); **КО** – (от Никола): *Коко, Кола, Коле, Коља, Коље, Кољо*;

ЛИ – (от Илија): *Лида, Лица, Ликан, Лико, Лица, Лиле, Лилка, Лилко, Лоло, Личе*; (срв. Лицијан);

V. Хипокористичен корен, съдържаш неударена сричка в средишное и консонант от следваща неударена сричка.

а) От домашни лични имена:

ЛУТ – (от Милутин): *Лута, Луте, Луто*;

б) От чужди лични имена:

ДОМ – (от Дометијан, Дометије): *Дом, Дома, Доман, Домица, Домко, Домче, Домие*; **ДОР** – (от Доротеј): *Доруш*; **КОП** – (от Прокопије): *Копча*; **МОТ** – (от Тимотије): *Моте, Мотул*;

VI. Хипокористичен корен, съдържаш последната неударена сричка (последните неударени срички) от основната форма на името.

а) От домашни лични имена:

БАН – (от Врбан): *Бан, Бана, Банац, Бандо, Бане, Банко, Банче, Банчета, Бања, Бањо*; (срв. лат. *Urbanus*); **БЕН** – (от Љубен): *Бена, Бенко, Бено, Бенчо, Бења* (срв. Бенедикт); **ГУЛ** – (от Драгул): *Гула*; **ГУЊ** – (от Драгуња): *Гуња*; **ДЕЛ** – (от Недељо): *Делко, Дело, Деља, Дељан, Дељо*; **ДЕН** – (от Младен): *Дена, Денко, Дено, Денча, Денче, Дења, Дењан, Дењо*; **ДИН** – (от Миладин, Стојадин): *Дина, Дине, Диница, Динко, Дино, Динун, Динул, Дињо*; (срв. Костадин); **ЛАН** – (от Милан): *Лане, Ланко, Лано, Ланча, Ланче*; **ЛОШ** – (от Мишо): *Лошан, Лошо*; **ЛУН** – (от Милун): *Луне, Луно, Луњо*; **ЧИЛ** – (от Момчило): *Чила, Чиле, Чило*;

б) От чужди лични имена:

ВАН – (от Иван): *Ване, Ваниш, Ванко, Ванкола, Вано, Ванча, Ванче, Ванчул* (срв. Вангел, Еванђел); **ГЕЛ** – (от Ангел, Ран ел): *Гела, Геле, Гело*; **ДАН** – (от Јордан): *Дана, Дане, Данић, Даниша, Дано, Данко, Даноје, Данојло, Данул, Данун, Данча, Данче, Данчика, Данчо*,

Данчул (срв. Богдан; Чобанов 2008); (срв. Данило, Данил, Даниел); **ДОН** – (от Андон): Дон, Доне, Донче, Доно, Доњ; **ЈОТ** – (от Панајот): јота, Јотан, Јото; **КИМ** – (от Јаким): Кима; **ЛИП** – (от Филип): Липа, Липо; **МОН** – (от Симон): Мона, Моне, Монко, Монча; **ТИН** – (от Константин): Тина, Тинко; **ТОН** – (от Антон): Тона, Тоне, Тони, Тонко, Тонча, Тонче; (срв. Антоније); **ФИМ** – (от Серафим): Фима; **ФИР** – (от Зафир): Фира, Фирче;

Сред съкратените форми от едноосновните мъжки лични имена срещаме и такива, които са получени по пътя на съкращаването на срички от основната форма на името, в резултат на което хипокористичната форма завършва на **-А**, **-О** или **-Е** и не се наблюдава допълнителна хипокористична деривация, например:

– Отсичане на финални срички:

А) Домашни лични имена: Пријателъ: Прија;

Б) Чужди лични имена: Аврамије: Авра; Акакије: Ака; Андреја: Андре; Антоније: Анто; Арсеније: Арсе; Висарион: Виса; Виталије: Вита; Генадије: Гена; Герасим: Гера; Ђенадије: Ђена; Ђерасим: Ђера; Закарије: Зака; Захарије: Заха; Игњатије: Игња; Иларион: Ила; Исаија: Иса; Јевросим (Јевросије): Јевро; Јеротеј (Јероним, Јеросим): Јеро; Костадин: Коста; Манасије: Мана; Мардарије: Марда; Мисаил: Миса; Митрофан: Митро; Михаило: Миха; Никанор: Ника; Никодим: Нико; Панајот: Пана; Пантелејмон: Панте; Полексије: Поле; Раваило: Рава; Рафаило: Рафа; Софроније: Софро; Танасије: Тана; Филарет: Фила; Филотеј: Фило; Циганин: Цига;

– Отсичане на начални срички:

А) От домашни лични имена: Драгија: Гија; Драгиша: Гиша; Милун: Лун; Стаменко: Менко; Момчило: Чило;

Б) От чужди лични имена: Никола: Кола; Никодин: Кодин; Милета: Лета; Герасим: Расим; Александра: Сандра;

– Отсичане на сричка в средисловие:

А) От домашни лични имена: Недељо: Нељо;

Б) От чужди лични имена: Секула: Села; Тодосија: Тосија;

От направените наблюдения произтичат следните изводи:

1. При съкращаването на сръбските едноосновни мъжки лични имена не се спазва морфемната граница, налице е цялостна дезинтеграция на основната форма на името. Богато е разнообразието на хипокористични корени от чужди лични имена поради големия брой фонемни в материалната им обвивка и несвойствената им дистрибуция. На сръбска почва с помощта на богатата система от хипокористични форманти се образуват имена със славянско оформление.

2. Тенденцията ударението в сръбските лични имена да се премества върху началните срички предопределя факта, че в преобладаващата част от имената хипокористичният корен се получава посредством запазването на първите ударени срички и отсичането на финалните неударени. Хипокористичните корени, получени от запазена ударена сричка от основната форма на сръбските мъжки лични имена, са 206, а от запазена неударена сричка са само 75.

3. По пътя на съкращаването по различни модели от едноосновните мъжки лични имена се обособяват по няколко хипокористични форми, например: *Ангел*: **АН** – (Анко), **ГЕЛ** – (Гела); *Алекса*: **А** – (Ацо), **ЛЕК** – (Леко); *Иван*: **ВА** – (Ваце), **ВАН** – (Ване), **ИВ** – (Иво); *Михаило*: **МИ** – (Мика), **МИХ** – (Миха); *Никола*: **НИ** – (Нино), **КО** – (Коле), **НИК** – (Нико); *Филип*: **ФИ** – (Фићо), **ФИЛ** – (Фило), **ЛИП** – (Липо);

4. Налице са и омонимични хипокористични форми, получени от различни имена, например: **ВАН** – (от *Ванђел*, *Еванђел*, *Иван*): Ване; **ВИК** – (от *Викентије*, *Виктор*): Вико; **ДОС** – (от *Доситеј*, *Достан*): Досе; **ДУШ** – (от *Душан*, *Душман*): Душо; **МАК** – (от *Макарије*, *Максим*, *Максимилијан*): Мако; **МАР** – (от *Маријан*, *Маргарит*, *Марко*): Маре; **МИ** – (от *Мирон*, *Митар*, *Михаил*): Мија; **МОМ** – (от *Момир*, *Момчил*): Моме; **НИК** – (от *Никола*, *Никанор*, *Никифор*): Нико; **ПАН** – (от *Панајот*, *Панталејмон*): Пано;

Библиография

- Грковић 1977**: Грковић М. Речник личних имена код Срба, Београд, 1977;
Суперанская 1969: Суперанская А. В. Структура имени собственного (Фонология и морфология). Москва, 1969, „Наука“.

- Чобанов 1991:** Ч о б а н о в И. За кратките форми от едноосновните български и полски женски лични имена. В: Научни трудове на Пловдивския университет, том 29, кн. 1, Филологии, 1991, стр. 45 – 56;
- Чобанов 1988:** Ч о б а н о в И. За съкращаването на българските лични имена. В: Научни трудове на Пловдивския университет, том 26, кн. 1, Филологии, 1988, стр. 145 – 165;
- Чобанов 1994:** Ч о б а н о в И. Сокращение одноосновных мужских личных имен в болгарском и русском языках. В: Научни трудове на Пловдивския университет, том 32, кн. 1, Филологии, 1994, стр. 381 – 388;
- Чобанов 2008:** Ч о б а н о в И. За кратките форми от сръбските сложни мъжки лични имена, представляващи затворена сричка. В: сб. Славистика III, В чест на IV Международен славистичен конгрес Охрид 2008, стр. 126 – 138;
- Курилович 1968:** К u r y ł o w i c z J. O niektórych właściwościach imion skróconych. W Symbolae Philologicae in Honorem Vitoldi Taszycki. Ossolineum, 1968.

Доц. д-р **Иван Чобанов**, Пловдивски университет
“Паисий Хилендарски”;
ivanphil@uni-plovdiv.bg

ШУЛЬГАЧ, Виктор П. (Киев, Украина)

ЗАМЕТКИ ПО СТАРОБЕЛОРУССКОЙ АНТРОПОНИМИ

Comments on Old Belorussian anthroponymy

The article is devoted to the Old-Byelorussian anthroponyms of the 17-th century (*Тофтик* and *Хлус*) etymologization. The author had analyzed these ones in the wide Slavonic material with such phonetical processes considerations as: the five phonemes realization of τ in $-\tau l$ - group (reduced vowel + liquid) in the $^* \tau \tilde{v} l t$ -structures, $v / \tilde{y} > \phi$, x transformations; the liquid $-l$ absorption; the $\kappa > x$ spirantization; the secondary vowels appearance after the liquid; the $л > л'$ $> \tilde{u}$ transformation; the liquids assimilation etc.

The author reconstructing of lexical-word-building microsystem of protoanthroponyms with the $^* \tau \tilde{v} l t$ -, $^* \kappa \tilde{v} l s$ -roots.

Keywords: anthroponym, protoanthroponym, etymology, Proto-Slavonic anthroponymical fund.

Тофтик. Упоминается под 1567 г. – Нипур Васкевич *Тофтик* (Бірыла 1966: 265). Заглавное слово возникло из $^* \text{Товтик} < ^* \text{Толтик} < ^* \text{Тьлтикъ}$. Ср. (генетически родственные) блр. *Тоўт* (Бірыла 1969: 412), укр. *Товт* (РУС 2007: 414), пол. *Towkiewicz* (SN 1994: IX, 569) и др. Оглушение билабиального v / \tilde{y} иллюстрируют также укр. *Тафм* (СКТ 1976: 792), русск. *Тафм* (ЖПТ), пол. *Taft* (SN 1994: IX, 477) $< ^* \text{Тавт}$, $^* \text{Тавт}$. Что касается фонетического перехода $v / \tilde{y} > \phi$, то он наблюдается и в других гнездах аналогичной структуры (тълт). Ср.: блр. *Кафтан* (Бірыла 1969: 194) $< ^* \text{Каўтан}$, укр. *Кофт*, *Кофто*, *Кофтуненко* (СКТ 1976: 391) $< ^* \text{Ковт}$, $^* \text{Ковто}$, $^* \text{Ковтуненко}$, русск. *Кофтунов* (СП 2002: 191) $< ^* \text{Ковтунов}$, пол. *Kofta* (SN 1993: V, 58), луж. *Kofta* (Zběrka 1892: 43) $< ^* \text{Кьлтъ}$, $^* \text{Кьлта}$, $^* \text{Кьлтапъ}$, $^* \text{Кьлтунъ}$; укр. *Сафма* (СП 2002: 313) $<$

**Савта*, *Шафтан* (СКТ 1976: 902) < **Савтан*, слвн. *Saftić*, *Softić* (ZSSP 1974: 531, 564), пол. *Saft* (SN 1994: VIII, 257) < **Sьltъ*, **Sьlta*, **Sьltanъ*, **Sьltiєъ* и др.

Учитывая пятифонемную вокализацию *-ъ-* в корневой группе *ьl* (Казлова 2003: III, 315), в этот список антропонимов с корнем **Гьlt-* следует включить ст.-укр. Юхим *Тавтенъко*, 1649 г. (Ресстр 1995: 350), укр. *Талт* (Рівне 2006: 508), *Тельтенко* (КПУ Луг. 1995: 7, 391), блр. *Тультов* (г. Могилев), русск. (производное) *Тельтево* – ойконим в бывшей Вологодской губ. (Vasmer 1979: IX, 43), а также славян. *Тьльты*, XVI ст. – микропоним на территории Жемайтии (Спрогис 1888: 316).

Особого комментария требуют блр. *Теум* (СБГТ 1980: 367), укр. *Таум* (Новикова 2007: 816), *Тоум*, *Теума* (РУС 2007: 414, 419), в которых *-у-* < *-l-*, а также формально модифицированные формы типа блр. *Тухта* (Бірыла 1969: 419), укр. *Тухта*, *Тухто* (Новикова 2007: 846), ст.-русс. *Тухта*, 1582 г. (Веселовский 1974: 327), русск. *Тухто* – современная фамилия ~ диал. *тухта* ‘разиня’ (Аникин 1997: 596), пол. *Tuchta*, *Tuchto* (SN 1994: IX, 614), в которых консонант *-x-* / *-ch-* эволюционировал из *-ф-* / *-f-*. В таком случае сюда можно привлечь на правах генетически родственного *Тохта*, 1312 г. – ордынский хан (ПСРЛ 1921: XXIV, 107). По всей вероятности, это был один из омусульманившихся русичей, который не принял христианство.

Отдельные факты свидетельствуют о потенциальности псл. **Stьltъ* – формы с мобильным *S-*: ст.-блр. Роджей *Столтович*, 1528 г. (ЛМ 2006: 158), вариант *Стовтовичъ* (ЛМ 1915: 222), блр. (производное) *Стальты* – название населенного пункта в бывшей Витебской губ. (Vasmer 1977: VIII, 513), укр. *Стомт* (КПУ Сум. 1994: 2, 345) < **Стомт* (дентализация плавного), пол. *Staut* (SN 1994: IX, 43) < **Statt*.

Базовые **Гьlta* ж., **Гьlto* ср., **Гьltъ* м. имеют слабую поддержку в апеллятивной лексике, ср., впрочем, укр. диал. *товт* ‘купец’ (Гринченко 1909: 4, 270). Они образуют разветвленное словообразовательное гнездо, которое заслуживает специального описания. Отдельные его компоненты на проприальном материале различных ономастических классов проэтимологизированы Р.М. Козловой¹. Привлечение новых источников позволяет расширить иллюстративную базу уже восстановленных праформ и реконструировать новые архетипы.

Дериваты с консонантом *-x-* / *-š-* в суффиксальной морфеме:

**Tьlaxъ*, **Stьlaxъ* / **Tьlaxъ* < **Tьlaxъjъ*: укр. *Тавтаи*, *Толтаи* (Богдан 1974: 300), русск. Никифор *Столтах*, 1760 г. (Татищев 1901: 21), *Тантаишев* (Лет. ЖС 2004: № 40-52, 232) – форма с дентализацией плавного.

**Tьltuxa* / **Tьltuxa* < **Tьltuxja*: русск. *Толтухин* (ЖПТ), славян. (производные) *Товтуши*, XVI ст. – название поместья в Жемайтии (Спрогис 1888: 310), *Таутуши*, XVI ст. – название поля в документах Виленского центрального архива (ОДВ 1904: V, 70).

**Tьltuъ*: русск. *Талтышев* (ЖПТ), (производное) *Тювтиши* – ойконим в бывшей Псковской губ. (Списки Псков. 1885: 587), пол. *Tottyszewski* (SN 1994: IX, 548).

Производные с *-j-* в суффиксе:

**Tьltajъ*: укр. *Тайтай* (КПУ Ник. 2006: 12, 12) – форма с эволюцией *-й-* < *-л'* < *-л-* (сладкозвучие), *Тафтай* (КПУ Полт. 1995: 2, 689) < **Тавтай* < **Талтай*, *Тахтай* (КПУ Киров. 1995: 1, 339) < **Тафтай*, (производное) *Тахтаевка* – ойконим в бывшей Полтавской губ. (Vasmer 1979: IX, 29), ст.-русс. Семейка Вахорев сын *Туфтаев*, 1623 г. (Полякова 1997: 228), Илюшка *Таутаев*, 1696 г. (Кудрявцев 1939: 87), русск. *Тултаев* (ИС 1915: 52), *Тухтаев* (Новикова 2007: 846).

**Tьltijъ*: русск. *Тахтеев* (г. Луцк) – с эволюцией *-x-* < *-ф-* < *-в-* < *-л-*.

**Tьltujъ*: русск. Иван Михеев *Тохтуй*, 1707 г. (ППКН 2003: 243), для которого находятся апеллятивные соответствия – русск. диал. *тахтуй*, *тафтуй* ‘фалалей, болван, неуклюжий мешок’ (Даль 1955: 4, 393).

Производные с консонантом *-k-* в суффиксальной морфеме:

**Tьltakъ*: ст.-русс. Богданъ *Тайтаковъ*, 1650 г. (Латкин 1884: 269) < **Тал(°)таковъ*, (производное) *Тутаково*, 1474-1479 гг. – ойконим в Бежецком Верху, в исторической Новгородской земле (АСЭИ 1952: I, 330) < **Тултаково* (абсорбция плавного), пол. *Tettak* (SN 1994: IX, 510).

**Tьltikъ*: ст.-укр. Яско *Товътикъ*, 1649 г. (Реестр 1995: 325), укр. *Товтик* (Чучка 2005: 554), русск. *Толтиков* (ЖПТ), *Тельтиков* (Горпинич, Бабій 2004: 117).

**Tьltuka*: русск. *Талтыкин* (ЖПТ).

**Tьltъka*, **Tьltъko*, **Tьltъkъ*: ст.-блр. Матей *Товтковичъ*, 1528 г. (ЛМ 1915: 42), *Товтко*, XVI ст. (ОДВ 1901: i, 54), укр. *Тоток* (Горпинич

2000: 234) < **Толток*, *Тутко* (Львовская обл.) < **Тултко*, *Таутько* (СТА 1999: 239), русск. *Толток*, *Тауткин* (ЖПТ), пол. *Towtkiewicz* (SN 1994: IX, 569).

Укр. *Тофтул* (КС Дон. 2, 521) < **Товтул* свидетельствует о потенциальности псл. **Тьлтлѣ*.

Можно восстановить некоторые архетипы с *-n-* в суффиксе:

**Тьлтлань*: укр. *Товтан* (Горпинич 2000: 161), русск. *Тохтанов* (Новикова 2007: 835).

**Тьлтлнѣ*: русск. *Товтин* (Горпинич 2000: 52), *Тюльтинов* (КПУ Луг. 1998: 15, 115), *Тыхтин* (СТА 1999: 245), *Тюфтин* (г. Шепетовка).

**Тьлтлонѣ*: блр. *Талтонаў* (Бірыла 1969: 407), русск. *Толтонов* (КПУ Луг. 1995: 7, 399).

**Тьлтлупѣ*: ст.-русск. Федор Федорович *Толтунов*, XV ст. (Веселовский 1974: 320), (производные) русск. *Толтуново*, блр. *Талтуново* – ойконимы в бывших Костромской и Минской губ. (Vasmer 1977: VIII, 712; 1979: IX, 130).

Вариантностью суффиксальных морфем связаны:

**Тьлтара*, **Тьлтарѣ*: русск. *Тахтаров* (КПУ Ув. Дон. 2001: 1, 531), *Тохтаров* (Новикова 2007: 835), *Таутарин* (Рамієц 1887: 2, 506).

**Тьлттура*, **Тьлттурѣ*: русск. *Тавтурин* (ЖПТ), (производное) *Усть-Тунтурово* – ойконим в бывшей Уфимской губ. (Vasmer 1979: IX, 341).

Псл. **Тьлтлусѣ* реконструируется с учетом русск. *Талтусов* (ЖПТ).

Из числа некоторых потенциальных праантропонимов-композигов с корнем **Тьлт-* укажем следующие:

**Тьлтлоногѣ*: славян. (отантропонимное производное) *Тьлтлоноги*, XVI ст. – название поместья (ОДВ 1904: III, 36).

**Тьлтлорогѣ*: укр. *Товторіг* (КПУ Хм. 1995: 5, 122).

**Тьлтлоухѣ*: укр. *Тахтаух* (Новикова 2007: 816) < **Тафтаух* < **Тавтаух*.

**Тьлтлоуѣ*: укр. *Тахтаул* (Богдан 1974: 299) – с аналогичным фонетическим развитием.

Возможно восстановление некоторых префиксальных архетипов:

**Атьлта*, **Атьлтѣ*: ст.-блр. *Ятовтовичъ* Юшко, 1482 г. (АЛМ 1896: I/1, 18), *Ятовтѣ* Щасный, 1624 г. (ОДВ 1912: IX, 427), *Ятовтѣ*, XVI ст. (ОДВ 1904: III, 16), русск. *Атухтин* (КПУ Ув. Дон. 2004: 5, 26) <

**Атуфтин* < **Атувтин*, пол. *Jatowt* (SN 1993: IV, 323). Они отразились также в ойконимах *Jatowty, Jatottowicze* – в Ошмянском и Лидском уездах бывшей Виленской губ. (SG 1882: III, 510). См. еще: (Козлова 1991: 70).

**Orztyltъ*: ст.-русск. Края *Ростовт*, 1512 г. (ДСМ 1867: 8) < **orztylt-ti*.

**Patylta*: чеш. *Патовта* (КС Рв. 2002: 1, 325) < **po-tylt-ti*.

**Protlytŭ* – патроним на *-iěv*, мотивированный исходным **Protlytŭ* < **pro-tylt-ti*, реконструируется на основе ст.-укр. *Противтич*, 1654 г. (ПК 2003: 185).

**Vtyltŭ*: ст.-русск. (производное) *Вотовово*, XV ст. – ойконим в Новгородской земле (НПК 1862: II, 500) < **vŭ-tylt-ti*.

Псл. **Tylt-* < **tylt-* – один из апофонических вариантов и.-е. **tel-* (степень редукции корневого вокализма *o-* ряда), расширенного *-t-* детерминативом.

Хлус. Фиксируется под 1528 г. – Василей *Хлус* (Бірыла 1966: 269). Для него можно указать славянские аналоги: блр. *Хлус* (Бірыла 1969: 431), (отантропонимные производные) *Хлусово, Хлусы* – названия населенных пунктов в бывшей Могилевской губ. (Vasmer 1979: IX, 487), ст.-русск. *Хлус*, 1629 г. (ЭССЯ 1981: 8, 40 – статья **xlusiti*), русск. *Хлусов* (Новикова 2007: 886), (производные) *Хлусово* (2), *Хлусы* – ойконимы в бывших Псковской и Смоленской губ. (Vasmer 1979: IX, 487), укр. *Хлус* (РУС 2007: 445), пол. *Chlus* (SN 1992: II, 82), в которых инициальное *X-* / *Ch-* развилось из *K-*. Именно о таком фонетическом изменении свидетельствуют блр. *Клус* (Бірыла 1969: 207), ст.-укр. *Клюсь*, 1393 г. (ССУМ 1977: i, 477), укр. *Клус* – современная фамилия в Ровенской обл., русск. **Клус*, мотивировавшее топонимы *Клусова, Клусово* – в бывшей Московской губ. (Vasmer 1969: IV, 212) ~ русск. диал. *клус* ‘о том, кто выступает в роли шута, клоуна’, ‘о том, кто проказничает, шалит’ (СРНГ 1977: 13, 313), болг. *Клюсев* (Илчев 1969: 260), макед. *Клусовски* (Речник 1994: i, 632), хорв. *Klus* (Leksik 1976: 300), слвн. *Klusek* (ZSSP 1974: 270), пол. *Klus* (SN 1993: V, 14), чеш. *Klus* (МФ).

Все эти и подобные им факты (о которых см. ниже) возникли в результате метатезы в сочетании «редуцированный + плавный» плавный + редуцированный», характерной для корневых структур типа *tylt*, то есть восходят к первоначальным **Кул(ь)с* / **Kuls* (*ɛl* > *-yl-* / *-ul-*). В

славянских антропонимиконах фиксируются единичные примеры, которые подтверждают это предположение, ср. русск. *Кулсак* (ИС 1914: 19), пол. *Kuls* (SN 1993: V, 411).

Дометатезное состояние и идеальную реализацию $\text{xl} > \text{-ол-}$ находим в русск. *Кольс* (Лет. ЖС 2007: № 3, 146), пол. *Kols, Kolsa, Kots* (SN 1993: V, 78, 91). Последние, судя по корневому вокализму, заимствованы из восточнославянских языков.

Фактический материал свидетельствует, что, кроме -ол- рефлексации бинарной группы -xl- , возможны и другие разновидности, когда редуцированный $\text{-x-} > \text{-a-, -y-, -e-, -i-}$: славян. *Кулса* (Магницкий 1905: 54), слвн. *Kavs* (ZSSP 1974: 256) $< *Kals$, пол. *Kels, Kils* (SN 1993: IV, 562, 613). Важно учитывать также и другие формальные модификации:

– развитие вторичных гласных после плавного: русск. *Келосова, Килесова, Кулес* (ЖПТ) $< *Kелсова, *Kилсова, *Кулс$, пол. *Kilas, Kilis, Kilos* (SN 1993: IV, 610-613) $< *Kils, Kielis, Kielas, Kielus$ (SN 1993: IV, 586-589) $< *Kiels$, луж. *Kawis* (Wenzel 1991: II/1, 191) $< *Kaws < *Kats$;

– метатезу группы «гласный + плавный > плавный + гласный»: укр. *Клис, Клиса* (г. Дрогобич) $< *Kилс, *Kилса$, русск. *Клосов* (Рамієц 1887: 2, 509) $< *Kолсов$ и др.;

– переход плавного $л / l > у, и$: укр. *Каус* (РУС 2007: 181), русск. *Каус, Каусов* (ЖПТ), хорв. *Kaus, Kavus* (Leksik 1976: 287), слвн. *Kaus, Kous* (ZSSP 1974: 256, 293), пол. *Kaus* (SN 1993: IV, 539), чеш. *Kaus* (МФ);

– переход плавного $л / l > й / j$ (через стадию $л' / l'$) в каждом из вокализованных вариантов: укр. *Кайс* (Горпинич 2000: 375), *Кейс* (Новикова 2007: 373), *Койса* (ТДУ 1998: 60), ст.-русс. Дмитрий *Кайса*, 1438 г. (Веселовский 1974: 131), русск. *Кайс, Кейс, Кийс, Коис* (ЖПТ), хорв. *Kajs* (Leksik 1976: 276), слвн. *Kajs* (ZSSP 246), пол. *Kajs, Kajsa, Kejs, Kejsa, Kiejs, Kiejsa* (SN 1993: IV, 436, 585);

– незакономерную ассимиляцию плавного ($л / l > м / m$) в каждом из вокализованных вариантов: ст.-русс. (производное) *Комсово*, XVI ст. – ойконим в Новгородской земле (НПК 1915: Vi, 456) $< *Kолсово$, русск. *Комса, Комсов* (ЖПТ), пол. *Kams, Kimsa* (SN 1993: IV, 465, 615). Относительно мотивации ср., например, укр. диал. *комса* ‘кукса’ [заплетенная и закрученная на голове женская коса] (Лисенко 1984: 102), блр. диал. *кумса* ‘большой кусок хлеба’ (ТС 1982: 2, 250) $< *колса, *кулса < *кълса$.

Отдельные факты подтверждают правомочность реконструкции псл. **Skъlsъ*: русск. *Скумс* (ЖПТ), блр. *Скумс* (Бірыла 1969: 380) < **Скулс*.

Русск. *Клосъ* (РПЭ 1990: 1, 473) < **Колсъ*, *Каусев* (ЖПТ) < **Калсев*, пол. *Kiliś*, *Kijś* (SN 1993: IV, 608, 612) < **Kilś* позволяют восстановить псл. **Къlsъ* – основу на *i*.

На правах генетического родства с ст.-блр. *Хлус* можно сопоставить блр. Павел *Холса*, 1717 г. (Бірыла 1966: 269) < **Колса* (спирантизация *K- > X-*) < **Къlsa* и редкостные композиты – укр. *Ховсоланий* (КПУ Дн. 1995: 6, 408) < **Къsolаръjъ*, пол. *Kawsigroch* (SN 1993: IV, 544) < **Къlsigorxъ*.

С точки зрения мотивации ср. русск. диал. *хлус* ‘шут, враль, пусто-меля’, *хлуса* ‘лытец’ (Даль 1955: 4, 551), а также славянскую апеллятивную лексику, собранную под архетипами **klusъ*, **kлusъ*, **xlusiti* (ЭССЯ 1981: 8, 40; 1983: 10, 59, 78)².

Словообразовательное гнездо производных с корнем **Къls-* можно представить следующим образом:

**Къlsajъ*: русск. *Кайсаев* (ЖПТ).

**Къlsijъ*: русск. *Кильсеев* (ЖПТ), (производное) *Кульсеево* – ойконим в бывшей Ярославской губ. (Vasmer 1969: IV, 673).

**Къlsakъ*: укр. *Клусак* (КС Дн. 2001: 1, 463) ~ укр. диал. *клусак* ‘рысак, конь, бегающий рысью’ (Пиртей 2004: 139), русск. *Кулсак* (ИС 1914: 19), хорв. *Klusak* (Leksik 1976: 300), пол. *Ktusak* (SN 1993: V, 14), чеш. *Klusák* (МФ), ст.-слвц. *Martin Klusak*, 1543 г. ~ *klusák* ‘конь’, 1629 г., *ksak*, 1666 г. (HSSJ 1992: II, 59).

**Къls'akъ*: пол. *Keysiak*, *Kielesiak*, *Kielisiak*, *Kielsiak*, *Kilesiak*, *Kilisiak* (SN 1993: IV, 571-612) ~ русск. диал. *ковсяк* ‘дождевой червь’ (СРНГ 1978: 14, 34).

**Къlsikъ*: пол. *Ktusik*, *Kausik* (SN 1993: IV, 539; V, 14).

**Къlsiъ*: блр. (производное) *Комсічы* – ойконим в Минской обл. (Рапановіч 1981: 135) < **Колсічы*, хорв. *Kojsiæ* (Leksik 1976: 305) < **Koljsiæ*

**Къlsukъ*: пол. *Kotsuk* (SN 1993: V, 91).

**Къlsъkъ*, **Skъlsъkъ*: русск. *Кальсков* (Лет. ЖС 2007: № 27-39, 80), *Камсков*, *Комсков* (ЖПТ), *Кумсков* (Памяць 2000: 268), *Скольсков* (ЖПТ), слвн. *Klusek* (ZSSP 1974: 270), хорв. *Kolsek*, *Kausek*, *Kousek* (Leksik 1976: 287, 309, 323), пол. *Kausek*, *Kousek*, *Kotsek* (SN 1993: IV, 539; V, 91, 223).

**Кѣлсанъ*: укр. *Ковсан* (СКТ 1976: 353), русск. *Калсанов*, *Колсанов* (ЖПТ), пол. *Kajsan* (SN 1993: IV, 436), чеш. *Kylsan* (МФ).

**Кѣлсунъ*: укр. *Ковсун* (Радіон 1981: 58), *Колсун* (Богдан 1974: 128), *Кольсун* (БШ 2006: 150), пол. *Kotsun* (SN 1993: V, 91). Ср. также (производное) *Кейсуны* – ойконим в бывшей Виленской губ. (Vasmer 1971: V, 129).

**Кѣлсьнѣжь*: (производные) хорв. *Kejsnik* (Leksik 1976: 288), пол. *Kielśnia* (SN 1993: IV, 591).

Можно восстановить также патронимы на *-онъ* / *-евъ*, *-инъ*:

**Кѣлсонъ* / **Кѣлсевъ*: укр. *Клусевич* (РУС 2007: 191), русск. *Колсов* (КПУ Ник. 1995: 1, 130), *Кайсов* (ЖПТ), макед. *Клусовски*, *Кѣусев* (Речник 1994: I, 632-633).

**Кѣлсинъ*: ст.-русс. Данила *Колсин*, 1623 г. (Воскобойникова 1999: II, 182), Семень *Комсинъ*, 1629 г. (СГКЭ 1922: I, 926), русск. *Кальсин* (РУС 2007: 173), *Кельсин* (КМ 1986: 344), *Коусин* (КП Саратов. 1994: 3, 117).

Бележки

¹ *Казлова Р.М.* Беларуская і славянская гідранімія: Праславянскі фонд. Гомель, 2002. Т. I. С. 173-179.

² См. также: *Казлова Р.М.* Славянская гідранімія: Праславянскі фонд. Гомель, 2003. Т. iii. С. 205-206 (**Кѣлса*, **Кѣлсакъ*, **Кѣлсонъ*).

Источники

АЛМ 1896: Акты литовской метрики / Собрал Ф.И. Леонтович. Варшава, 1896. Т. i. Вып. 1 (1413-1498 гг.).

Аникин 1997: Аникин А.Е. Этимологический словарь русских диалектов Сибири. Заимствования из уральских, алтайских и палеоазиатских языков. Новосибирск, 1997.

АСЭИ 1952: Акты социально-экономической истории Северо-Восточной Руси конца XIV – начала XVI в. Москва, 1952. Т. I.

Бірыла 1966: Бірыла М.В. Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы. Мінск, 1966.

Бірыла 1969: Бірыла М.В. Беларуская антрапанімія. 2: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі. Мінск, 1969.

- Богдан 1974:** Богдан Ф. Словник українських прізвищ у Канаді. Вінніпеґ; Ванкувер, 1974.
- БШ 2006:** Бойовий шлях Широківщини / Упорядники Л.А. Бай, В.О. Ганенко. Кривий Ріг, 2006.
- Веселовский 1974:** Веселовский С.Б. Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии. Москва, 1974.
- Воскобойникова 1999:** Воскобойникова Н.П. Описание древнейших документов архивов Московских приказов XVI – начала XVII вв. (РГАДА. Ф. 141: Приказные дела старых лет) / Под редакцией Н.Ф. Демидовой. Москва, 1999. Кн. 2.
- Горпинич 2000:** Горпинич В.О. Прізвища степової України: Словник. Дніпропетровськ, 2000.
- Горпинич, Бабій 2004:** Горпинич В.О., Бабій Ю.Б. Прізвища Середньої Наддніпрянщини (Словник). Дніпропетровськ, 2004.
- Грінченко 1909:** Словарь української мови. / Упорядкував з додаванням власних матеріалів Б. Грінченко. Київ, 1909. Т. 4.
- Даль 1955:** Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. Москва, 1955. Т. 4.
- ДСМ 1867:** Документы, относящиеся к истории Супрасльского монастыря // Вестник Западной России. 1867. Т. 2. Кн. 4, 5-23.
- ЖПТ – Жертвы политического террора в СССР.** Электронный ресурс: <http://lists.mono.ru>.
- Илчев 1969:** Илчев С. Речник на личните и фамилни имена у българите. София, 1969.
- ИС 1914, 1915:** Именной список раненых и больных офицерских и нижних чинов, помещенных в лечебных заведениях (По сведениям справочного отдела Красного креста). Петроград, 1914-1915.
- Казлова 2003:** Казлова Р.М. Славянская гідронімія: Праславянські фонд. Гомель, 2003. Т. III.
- КМ 1986:** Книга-мемориал воинов, погибших при защите Родины в Великую Отечественную войну 1941-1945 гг. и захороненных в городе Калинин. Калинин, 1986.
- Козлова 1991:** Козлова Р.М. Проблемы славянской именной префиксации (производные с префиксом *a-) // Русский язык: Межведомственный сборник. Минск, 1991. Вып. 11. С. 61-72.
- КП Саратов. 1994:** Книга памяти: Саратовская область. Саратов, 1994. Т. 3.
- КПУ Дн. 1995:** Книга пам'яті України: Дніпропетровська область. Дніпропетровськ, 1995. Т. 6.
- КПУ Киров. 1995:** Книга памяти Украины: Кировоградская область. Кировоград, 1995. Т. 1.

- КПУ Луг.** 1995, 1998: Книга пам'яті України: Луганська область. Луганськ, 1995. Т. 7; 1998. Т. 15.
- КПУ Ник.** 1995, 2006: Книга памяти Украины: Николаевская область. Николаев, 1995. Т. 1; 2006. Т. 12.
- КПУ Полт.** 1995: Книга пам'яті України: Полтавська область. Полтава, 1995. Т. 2.
- КПУ Сум.** 1994: Книга пам'яті України: Сумська область. Суми, 1994. Т. 2.
- КПУ Ув. Дон.** 2001-2004: Книга памяти Украины по увековечению участников боевых действий, умерших в послевоенные годы: Донецкая область. Донецк, 2001. Т. 1; 2004. Т. 5.
- КПУ Хм.** 1995: Книга пам'яті України: Хмельницька область. Хмельницький, 1995. Т. 5.
- КС Дн.** 2001: Книга скорботи України: Дніпропетровська область. Дніпропетровськ, 2001. Т. 1.
- КС Дон.** 2001: Книга скорби Украины: Донецкая область. Донецк, 2001. Т. 1, 2.
- КС Рв.** 2002: Книга скорботи України: Рівненська область. Рівне, 2002. Т. 1.
- Кудрявцев 1939:** Кудрявцев Ф.А. Восстания крестьян, посадских и казаков Восточной Сибири в конце XVII века. Иркутск, 1939.
- Латкин 1884:** Латкин В. Материалы для истории земских соборов XVII столетия. Москва, 1884.
- Лет. ЖС 2004-2007:** Летопись журнальных статей. Москва, 2004, 2007.
- Лисенко 1984:** Лисенко П.С. Словник поліських говорів. Київ, 1984.
- ЛМ 1915:** Литовская метрика. Отдел I, часть 3: Книга публичных дел. Перепись войска Литовского // Русская историческая библиотека. Петроград, 1915. Т. XXXIII.
- ЛМ 2006:** Литовская метрика. Книга публичных дел 1 (1528). Вильнюс, 2006.
- Магницкий 1905:** Магницкий В.К. Чувашские языческие имена // Известия Общества археологии, истории и этнографии при императорском Казанском университете. 1905. Т. 21. № 3, 33-64.
- МФ:** Мужские фамилии граждан Чешской Республики по сведениям Министерства внутренних дел ЧР на 1.04.2004. Электронный ресурс: www.mvcr.cz.
- Новикова 2007:** Новикова Ю.М. Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини. Донецьк, 2007.
- НПК 1862-1915:** Новгородские писцовые книги, изданные Археографическою комиссиею. Санкт-Петербург, 1862. Т. 2; 1915. Т. VI.
- ОДВ 1901-1912:** Опись документов Виленского центрального архива древних актов книг. Вильна, 1901. Вып. 1; 1904. Вып. III, V; 1912. Вып. IX.
- Памяць 2000:** Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Лоеўскага раёна / Галоўны рэдактар Г.П. Пашкоў. Мінск, 2000.
- Пиртей 2004:** Пиртей П. Короткий словник лемківських говірок / Упорядкувала і підготувала до друку Є.Д. Турчин. івано-Франківськ, 2004.

- ПК 2003:** Присяжні книги 1654 р.: Білоцерківський та Ніжинський полки / Упорядник М. Кравець. Київ, 2003.
- Полякова 1997:** Полякова Е.Н. К истокам пермских фамилий: Словарь. Пермь, 1997.
- ППКН 2003:** Писцовые и переписные книги Новгорода Великого XVII – начала XVIII вв.: Сборник документов / Составил И.Ю. Анкудинов. Санкт-Петербург, 2003.
- ПСРЛ 1921:** Полное собрание русских летописей. Петроград, 1921. Т. XXIV.
- Радіон 1981:** Радіон Ст. Словник українських прізвищ в Австралії. Видання 2. Мельбурн, 1981.
- Рапановіч 1981:** Рапановіч Я.Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці. Мінск, 1981.
- Реєстр 1995:** Реєстр Війська Запорозького 1649 р.: Транслітерація тексту / Підготували до друку: О.В. Тодійчук, В.В. Страшко, Р.і. Осташ та інші. Київ, 1995.
- Речник 1994:** Речник на презимьята кај македонците / Обработувачи: М. Коробар-Белчева, М. Митков, Т. Стоматоски. Скопје, 1994. Т. I.
- Рівне 2006:** Рівне: Щорічний телефонний довідник. Рівне, 2006.
- РПЭ 1990:** Реквием памяти эвакуированных ленинградцев, захороненных в Вологодской области в годы Великой Отечественной войны / Составители: Л.К. Судакова и другие. Вологда, 1990. Ч. I.
- РУС 2007:** Російсько-український словник прізвищ мешканців м. Дніпропетровська / Автори-упорядники: Т.С. Пристайко, і.С. Попова, І.І. Турута, М.С. Ковальчук. Дніпропетровськ, 2007.
- СБГТ 1980:** Справочник Брестской городской телефонной сети. Минск, 1980.
- СГКЭ 1922:** Сборник грамот Коллегии экономии. Петербург, 1922. Т. I.
- СКТ 1976:** Справочник квартирных телефонов г. Киева / Составил Д.М. Циолек. Киев, 1976.
- СП 2002:** Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини) / Укладачі: Н.Д. Бабич, Н.С. Колесник, К.М. Лук'янюк (головний редактор) та інші. Чернівці, 2002.
- Списки 1885:** Списки населенных мест Российской империи, изданные Центральным статистическим комитетом МВД. Санкт-Петербург, 1885. Т. XXXIV: Псковская губерния.
- Спрогис 1888:** Географический словарь древней Жомойтской земли XVI столетия, составленный по 40 актовым книгам Россиенского земского суда / Составил И.Я. Спрогис. Вильна, 1888.
- СРНГ 1977-1978:** Словарь русских народных говоров / Под редакцией Ф.П. Филина и Ф.П. Сороколетова. Ленинград, 1977. Вып. 13; 1978. Вып. 14.
- ССУМ 1997:** Словник староукраїнської мови XIV-XV ст. / Редактори Л.Л. Гумецька, І.М. Керницький. Київ, 1977. Т. I.

- СТА 1999:** Справочник телефонных номеров: Ахтырка и Ахтырский район. Ахтырка, 1999.
- Татищев 1901:** Татищев Ю.В. Черниговские архивы (Отчет о командировке в Черниговскую губернию в 1899 г.). Харьков, 1901.
- ТДУ 1998:** Телефонний довідник. Квартирні телефони Ужгородської АТС / Упоряд. В.М. Коштура, В.Ю. Коштура. Ужгород, 1998.
- ТС 1982:** Тураўскі слоўнік / Рэдактар А.А. Крывіцкі. Мінск, 1982. Т. 2.
- Чучка 2005:** Чучка П.П. Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник. Львів, 2005.
- ЭССЯ 1981-1983:** Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд / Под редакцией О.Н. Трубачева. Москва, 1981. Вып. 8; 1983. Вып. 10.
- HSSJ 1992:** Historický slovník slovenského jazyka / Vedecký redaktor M. Majtán. Bratislava, 1992. Т. II.
- Leksik 1976:** Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske. Zagreb, 1976.
- Pamięć 1987:** Pamięć. Память / Составители: Я. Пшимановский, Х. Прокопчук, Р. Мурани. Перевод с польского под редакцией К. Козакевич. Варшава, 1987. Ч. 2.
- SG 1882:** Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa, 1882. Т. III.
- SN 1992-1994:** Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych / Wydał K. Rymut. Kraków, 1992. Т. II; 1993. Т. IV, V; 1994. Т. VIII, IX.
- Vasmer 1969-1979:** Russisches geographisches Namenbuch / Begründen von M. Vasmer. Wiesbaden, 1969. Bd IV; 1971. Bd V; 1977. Bd VIII; 1979. Bd IX.
- Wenzel 1991:** Wenzel W. Studien zu sorbischen Personennamen. Bautzen, 1991. Тl. II/1.
- Zbërka 1892:** Zbërka swójbných mjen / Wot Radyserba // Časopis Maćicy Serbskeje. 1892. Lët. XLV, 41-47.
- ZSSP 1974:** Začasni slovar slovenskih priimkov / Odgovorni redaktor F. Bezljaj. Ljubljana, 1974.

Виктор Петрович Шульгач – заведующий отделом ономастики Института украинского языка Национальной академии наук Украины (НАНУ), доктор филологических наук.

Служебный адрес: Украина 01001 г. Киев 1, ул. Грушевского 4, Отдел ономастики

Служебный телефон: 279-56-72

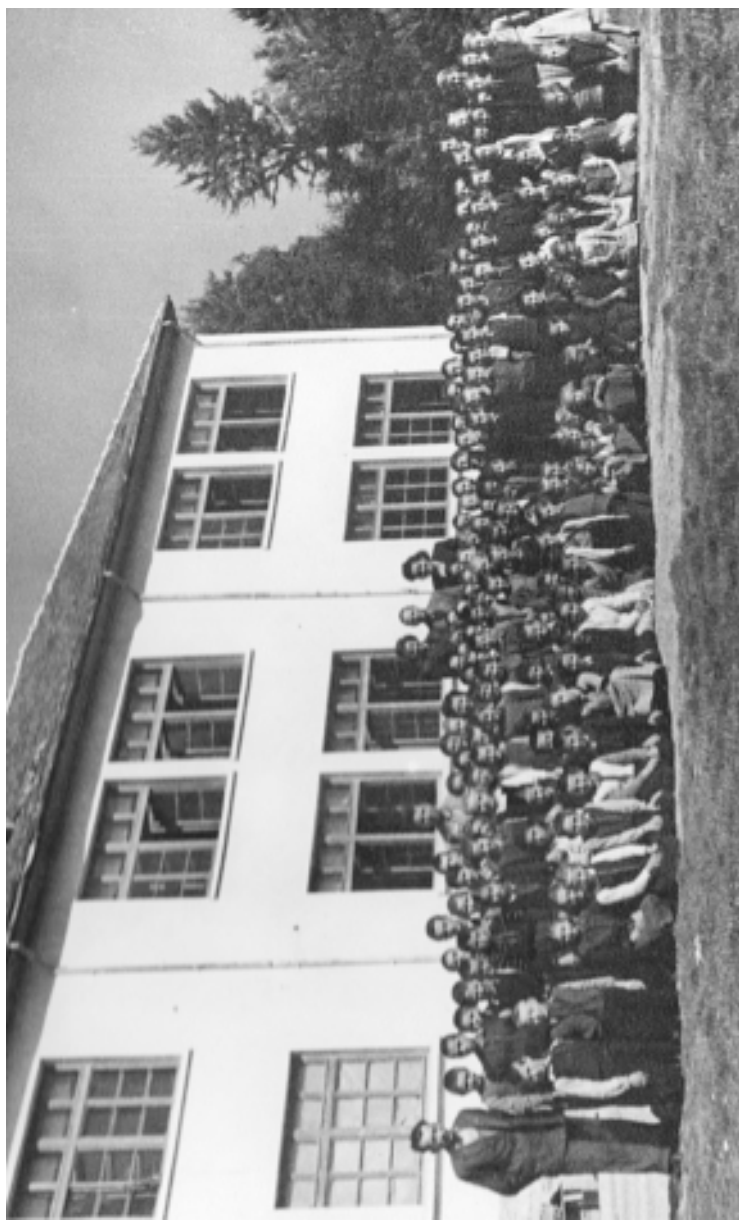
E-mail v.shulgach@mail.ru

Проф. Ковачев с 85-годишния
Мичо Киеков, преживял
Априлското въстание в
с. Кръвеник през 1876 г. (1940 г.)

Пред църквата “Св. Николай “ в Селце (Старо Млечево),
сега към с. Гумощник, Троянско (1950 г.)

Обща снимка на учителите и учениците от Основно училище
“Христо Филев” в с. Кръвенник, Севлиево, с директор Н. Ковачев (първият вляво) (1952 г.)

Тържествено откриване на музейната сбирка в с. Кръвеник, създател на която е Н. Ковачев (5.11.1961 г.)

Проф. Ковачев изнася доклад на тържеството по случай 113 години от Априлското въстание в с. Кръвеник – местността “Боазът” (14.04.1979 г.)